

रविवार पुरवणी २५ फेब्रुवारी २०२४

किमान आधारभूत किंमत (MSP) आणि त्याचा भारतीय शेतकऱ्यांवर होणारा परिणाम

संपादकीय

भारत, हा कृषी प्रथा देश आहे. भारताच्या इतिहासात शेतीची मुळे खोलवर रुजलेली आहेत. देश शेतकऱ्यांच्या योगदानावर खूप अवलंबून आहे. कृषी क्षेत्र केवळ लोकसंख्येचा एक महत्त्वपूर्ण भाग टिकवून ठेवत नाही तर देशाच्या अर्थव्यवस्थेत देखील महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावते. किमान आधारभूत किंमत (MSP) यंत्रणा ही भारताच्या कृषी धोरणांचा एक महत्त्वाचा पैलू आहे, ज्याचा उद्देश शेतकऱ्यांना आर्थिक सुरक्षा प्रदान करणे आणि पिकांच्या किमती स्थिर करणे हा आहे.

एमएसपी ही शेतकऱ्याला त्याच्या पिकासाठी देण्यात येणारी किमान किंमत आहे ज्यावर सरकार शेतकऱ्यांकडून त्यांच्या उत्पादनाला आधार देण्यासाठी आणि बाजारातील अनिश्चिततेपासून संरक्षण करण्यासाठी पिकांची खरेदी करते. शेतकऱ्यांना त्यांच्या उत्पादनासाठी योग्य मोबदला मिळावा, मध्यस्थांकडून होणारे शोषण रोखण्यासाठी ही संकल्पना मांडण्यात आलेली आहे.

एमएसपीची काही प्रमुख वैशिष्ट्ये आहेत. त्यापैकी MSP हे किमतींच्या मजल्याप्रमाणे काम करते, म्हणजेच शेतकऱ्यांना त्यांच्या पिकांसाठी आधारभूत उत्पादनाची हमी देते. सरकार पेरणीच्या हंगामापूर्वी विविध पिकांसाठी एमएसपी घोषित करते म्हणजेच, शेतकऱ्यांने घेतलेल्या पिकासाठी एक आधारभूत किंमत ठरवते ज्यामुळे शेतकऱ्यांना अपेक्षित परताव्याची स्पष्टता मिळते.

MSP सर्व पिकांना लागू होत नाही. प्रामुख्याने तांदूळ, गहू, कडधान्ये आणि तेलबिया यांसारख्या जीवनावश्यक पिकांवर आधारभूत किंमत लागू केली जाते. यामुळे अन्नसुरक्षेसाठी आवश्यक असलेल्या पिकांना प्राधान्य दिले आहे. भारतीय अन्न महामंडळ (FCI) आणि राष्ट्रीय कृषी सहकारी विपणन महासंघ (NAFED) सारख्या सरकारी संस्था MSP वर पीक खरेदी करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावतात. या खरेदीचे उद्दिष्ट अन्न सुरक्षेसाठी बफर स्टॉक तयार करणे आणि शेतकऱ्यांच्या विक्रीचा त्रास रोखणे हा आहे.

एमएसपी हे बाजारपेठेतील हस्तक्षेपाचे साधन म्हणून काम करते, शेतकऱ्यांना उत्पादन खर्चापेक्षा कमी किमतीत त्यांचे उत्पादन विकण्यास भाग पाडले जाणार नाही हे यामुळे सुनिश्चित होते. हा एमएसपीचा हस्तक्षेप बाजारभाव स्थिर ठेवतो आणि बाजारातील चढउतारांपासून शेतकऱ्यांना संरक्षण देतो.

समीक्षकांचा असा युक्तिवाद आहे की MSP चा प्रामुख्याने सपोर्ट सिस्टीम अंतर्गत पिकांची लागवड करणाऱ्या शेतकऱ्यांना फायदा होतो. इतर शेतकरी, विशेषतः बागायतीमध्ये गुंतलेले किंवा एमएसपी नसलेली पिके

वाढवणाऱ्यांना असे फायदे मिळू शकत नाहीत. पिकांची खरेदी आणि साठवणूक यामुळे अर्थव्यवस्थेवर महागाईचा ताण येऊ शकतो.

सरकारने शेतकऱ्यांना आधार देणे आणि महागाईचे व्यवस्थापन यात समतोल साधला पाहिजे. काही तज्ञांचा असा युक्तिवाद आहे की MSP खाजगी क्षेत्रातील गुंतवणूक आणि शेतीतील नवकल्पना यांना परावृत्त करून बाजारातील गतिशीलता विकृत करू शकते. स्पर्धात्मक बाजारपेठेला प्रोत्साहन देण्यासाठी सुधारणांच्या गरजेवर अनेकदा भर दिला जातो. एमएसपी मुळे पिकांसाठी ठराविक किंमत ठरवून दिल्यास कृषी बाजाराचे सामान्य कामकाज बिघडू शकते असे काहींचे मत आहे. जेव्हा सरकार पिकांच्या किमान किमतीची हमी देते, तेव्हा मागणी आणि पुरवठा यांच्या आधारे चालणाऱ्या बाजार शक्ती तितक्या कार्यक्षमतेने कार्य करू शकणार नाहीत अशी परिस्थिती निर्माण होऊ शकते. यामुळे उत्पादन आणि उपभोगाच्या पद्धतींमध्ये असंतुलन होऊ शकते.

समीक्षकांचा असा युक्तिवाद आहे की एमएसपीवर अवलंबून राहण्यामुळे शेतीमधील खाजगी क्षेत्रातील गुंतवणूक परावृत्त होऊ शकते. हमी भावाने पीक खरेदी करण्यात सरकारचा मोठा सहभाग असल्याने खाजगी संस्था बाजारात येण्यास कचरतात. याचे कारण असे की सरकारच्या हस्तक्षेपामुळे खाजगी खेळाडूंना स्पर्धा करण्याची आणि भरभराटीची संधी उपलब्ध होऊ शकते अशा वातावरणात जेथे किमती मोठ्या प्रमाणावर बाजारातील गतिशीलतेपेक्षा सरकारी धोरणांवर प्रभाव टाकतात.

एमएसपी प्रभावीपणे लागू करण्यासाठी मजबूत प्रशासकीय यंत्रणा आवश्यक आहे. खरेदीतील विलंब, नोकरशाहीतील अडथळे आणि भ्रष्टाचार हे अपेक्षित लाभ कमी करू शकतात.

भारतातील किमान आधारभूत किंमत यंत्रणा शेतकऱ्यांचे आर्थिक कल्याण सुनिश्चित करण्यात आणि अन्न सुरक्षा राखण्यासाठी महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावते. कृषी क्षेत्राला स्थैर्य प्रदान करण्यात ते महत्त्वपूर्ण ठरले असले तरी, सर्वसमावेशक आणि शाश्वत दृष्टिकोनासाठी आव्हाने आणि टीकांना तोंड देणे आवश्यक आहे. एमएसपीला व्यापक कृषी सुधारणांसह एकत्रित करणारी संतुलित रणनीती भारतीय शेतकऱ्यांच्या सर्वांगीण वाढ आणि समृद्धीसाठी योगदान देऊ शकते.

MSP शेतकऱ्यांना उत्पादनाची सुरक्षा प्रदान करण्याचा महत्त्वाचा उद्देश पूर्ण करत असताना, कृषी क्षेत्राच्या सर्वांगीण वाढ आणि शाश्वततेसाठी बाजारातील गतिशीलता स्पर्धात्मक राहण्याची, खाजगी क्षेत्रातील गुंतवणूक आणि नवकल्पनांना चालना देणारा संतुलित दृष्टिकोन आवश्यक आहे.

मनाच्या हिंदोळ्यावर

बाबू घाडीगांवकर,
त्रिंबक, ता.मालवण.
मो. ९४२१७९५९५५.

छोट्या होडीला माझा बाबा 'होडक्या' म्हणायचा. तशा आमच्या गावाच्या जवळपासच्या नद्याही छोट्या व अरुंद असल्याने पावसाळ्यात अशा नद्या ओलांडून पलीकडे जाण्यासाठी होडक्यांचाच आधार घ्यावा लागायचा. पुर्वी नदीवर पूल नसताता आमच्या गावातील पलीकडील वाडीत जाण्यासाठी किंवा पलीकडे बांदिवडे गावात जाण्यासाठी होडक्यातून प्रवास करावा लागे. बागवेवाडीतील 'सान्यावर' अनंताचे होडके होते. अनंताला पंचक्रोशीतील सारेजण 'अंतो होडीवालो' याच नावाने हाक मारायचे. पावसाळ्यात अनंताचा होडीधंदा जोरात चालायचा. पावसाळ्यानंतरही कधी कधी भरतीच्या वेळेस अनंताच्या होडक्यातूनच पलीकडे जाता यायचे. अनंताचा दिवसभरातील बराचसा वेळ होडक्यात जायचा. अनंता तसा साधाभोळा माणूस होता. विडी सोडली तर त्याला दुसरे व्यसन नव्हते. पण तो सतत विडी ओढतानाच दिसायचा. प्रकृतीने किरकोळ, हाफ पॅट, हात गुंडाळलेला फुलशर्ट असा त्याचा दररोजचा पोशाख होता. त्याने नदीवर पूल होईपर्यंत न थकता, न कंटाळता होडक्याचा धंदा केला. पुढे रामा सरपंचांनी नदीवर पूल बांधला, पुलापासून थोड्या अंतरावर लोखंडी साकवही बांधून घेतला आणि अनंताचा धंदा 'बसला'. अनंताला कोणी मुलगा होता की नाही आठवत नाही. पण म्हातारपणात अनंताची फार आबाळ झाली. आज अनंताच्या घराचे केवळ 'घरठाण' उरले आहे. मात्र कधी त्या सान्यावर गेलो तर अनंता, त्याची होडी, होडक्याच्या टोकावर उभा राहून त्याचे होडके वल्हवणे डोळ्यांवर दिसते. आज इतक्या वर्षांनंतरही अनंताचा हुबेहुब चेहरा आठवतो.

बांदिवडे आणि मसुरे या गावांमध्ये मात्र फार मोठे विशाल पात्र असलेली गडनदी आहे. मसुरे हे तसे प्रसिद्ध व ऐतिहासिक बाजारपेठेचे ठिकाण होते. त्या काळात जवळपासच्या नाही तर लांबलांबच्या अनेक गावांतील लोक बाजारासाठी मसुरेत जात. बांदिवडेतून मसुरेत जाण्या-येण्यासाठी होडीचाच आधार होता. बांदिवडेतील या ठिकाणास 'तर' म्हणत. या तरीवरील होड्या मात्र आकाराने मोठ्या होत्या. वर्षातून कधीतरी येथील खाडीत भरपूर मुळे मिळत. मुळे काढण्यासाठी चाळणी, पोते घेऊन आम्ही बालपणी तरीवर जायचो. येथील खाडीतून आणलेले मुळे पुढे गावात फिरून शेंराच्या मापाने विकायचो. येथील खाडीतील खडकाळ भागात 'कालवा' देखील भरपूर मिळत. मात्र कोयतीच्या टोकाने खडकास चिकटलेली 'कालवा' काढणे हे मोठे कसब होते. आता या खाडीवरही मोठा पूल झाल्याने तरीवरचा होडक्यांतला, होडीतला प्रवास जवळपास संपुष्टात आला आहे.

पुर्वी मालवणात जाण्यासाठीही असाच होडीतून प्रवास करावा लागे. एसटीने कालावली बंदरावर उतरून मग होडीतूनच कालावलीची खाडी पार करावी लागे. येथील होडीधंदा फार जोरात चालायचा. कारण मालवण हे तालुक्याचे ठिकाण. पुर्वी मालवणखेरीज इतरत्र गावात तशा सोईसुविधा, वैद्यकीय सेवा नव्हत्या. येथे होड्याही भरपूर होत्या. खाडीपात्रातून होड्यांची ये-जा सतत सुरू असायची. पुढे कालावली खाडीवरही मोठा पूल झाला आणि येथील होडी व्यवसायासही गळती लागली.

आरोग्य वार्ता

मन आणि मानसिक आरोग्य

बऱ्याच मानसिक आजारांवर योग, ध्यान प्रभावी उपचार आहेत हे सांगण्यात येते. अनेक पेशंटची धारणा असते की हे उपचार केले की मनावर कंट्रोल राखणं शक्य होईल. परंतु ते सहज शक्य नसते.

योग आणि ध्यान या दोन गोष्टी निद्रानाश, मनाची चंचलता आणि उतावीळपणा या सर्वांवर प्रभावी उपाय आहेत. योगाभ्यासामध्ये असे सांगितले गेले आहे की आपल्या निद्रेचे मुख्य चार स्तर असतात. जर आपल्याला गाढ झोप हवी असेल तर आपल्याला आपल्या मनावर नियंत्रण मिळवता आले पाहिजे. त्याच्या स्वैर संचाराला लगाम लावता आला पाहिजे. योगाचं पहिलं तत्त्व हेच सांगतं की तुम्ही शरीर नाही हे ओळखणं.

वास्तवत आपण आपल्या भावना आणि विचार यांच्यापेक्षाही वेगळे आहोत. खरं चैतन्य जरी शरीरात वास करत असलं तरीही ते मन आणि बुद्धी यांच्याही पलीकडे आहे. बंधन आणि मुक्ती या दोन्हीचं कारण मनच आहे. जर मन नियंत्रणामध्ये असेल तर ते माणसाचा सर्वात चांगला मित्र आहे आणि जर तेच मन त्याच्या नियंत्रणाच्या बाहेर गेलं तर तेच त्याचा सर्वात मोठा शत्रू बनतं. नकारात्मक भावनांचं कारण इतरत्र कुठे नसून ते आपल्याच आतमध्ये असतं. आपण आपल्या रागाचं कारण बाहेर शोधणं बंद करायला हवं. यामुळे आपल्या विचारांमध्ये प्रगल्भता यायला लागते.

अध्यात्म म्हणजे विचारांना दाबणं नाही तर विचारांवर नियंत्रण मिळवणं होय. नकारात्मक आणि त्रासदायक विचारांना बाजूला करून आपल्या मनामध्ये चांगल्या विचारांनी भरणं होय. आपल्याला जेव्हा कोणत्याही गोष्टीचा त्रास होतो. एखादी गोष्ट आपल्या मनारिद्ध घडते तेव्हा कोणाला दोष द्यायला हवा याचं विश्लेषण गीतेच्या खालील सुभाषितामध्ये दिलेलं आहे.-

१. तुम्ही दुसऱ्यांना दोष देऊ नका. ते तर फक्त त्या घटनेसाठी निमित्तमात्र असतात.
२. चंद्र-सूर्यालाही दोष देऊ नका. ते तर दूरस्थ कारणमात्र आहेत.
३. ग्रह-ताऱ्यांनाही दोष देण्यात अर्थ नाही, ते तर फक्त काही अंशीच प्रभाव करतात.
४. कर्माला दोष देऊ नका, कारण ती फक्त आपल्या क्रियांची प्रतिक्रिया असते.
५. वेळेला दोष देऊ नका, कारण ती फक्त घटनांची साक्षी असते.

६. खरंतर या सगळ्यांमध्ये मनालाच दोषी ठरवायला हवं, जे सगळा विचार करतं, विविध भावना निर्माण करतं आणि आपल्या प्रत्येक अनुभवांचा कर्ताधर्ता असतं. आपल्या आयुष्यामध्ये जे काही घडतं त्यासाठी मनच जबाबदार असतं.

जेव्हा आपण भौतिक जगाशी जोडले जातो तेव्हा आपण आपली खरी ओळख विसरतो आणि शरीराशी, मनाशी आणि बुद्धीशी जोडले जातो. त्यामुळे आपण स्वतःला नकळत शरीर, मन आणि बुद्धी मानायला लागतो. आपण या तीन स्तरांपेक्षा फार वेगळे आहोत. आपण शरीर, मन आणि बुद्धीचा योग्य प्रकारे वापर करून या नकारात्मकतेवर विजय मिळवू शकतो.

मग मन म्हणजे नेमकं काय? मन हा आपल्या अंतरंगातील एक पडदा आहे. आपल्या इंद्रियांद्वारे जी काही माहिती पुरवली जाते ती आपल्या आत्म्यापर्यंत पोहोचवण्याचं ते एक माध्यम आहे. याचाच अर्थ बाहेरील जगामध्ये डोकावून बघण्यासाठी मन ही एक खिडकी आहे.

मनापासून सावध का राहायला हवं? मन आपल्याला आपल्या मूळ उद्देश्यापासून दूर घेऊन जातं. विचारशून्य अवस्थेपासून आपल्याला दूर नेतं आणि आपला वेळ वाया घालवतं. मनच आहे ज्यामुळे जे सहज शक्य आहे ते कठीण वाटायला लागतं आणि बिनकामाच्या गोष्टी सर्वात महत्त्वाच्या भासायला लागतात. याही पुढे जाऊन मन आपल्याला अनावश्यक गोष्टी करण्यास भाग पाडतं. आनंदाची आणि सुखाची एक भ्रामक कल्पना निर्माण करतं. आपल्याला आदर्श जीवनाचं चुकीचं चित्र दाखवतं आणि जेव्हा त्या सर्व अपेक्षा पूर्ण होत नाहीत तेव्हा ते आपल्या चुकीच्या वर्तणुकीसाठी आपल्यालाच दोषी ठरवतं. असे कितीतरी प्रसंग भूतकाळामध्ये घडले असतील जेव्हा तुमचं मन तुम्हाला एखादं काम करायला भाग पाडतं, त्यासाठी तुम्हाला तयार करतं आणि मग त्या जाळ्यामध्ये तुम्हाला अडकवतं.

मग आपण कशाप्रकारे मनावर नियंत्रण मिळवू शकतो? सर्वात पहिली गोष्ट आपण ही समजली पाहिजे की आपण विचार नाही. आपल्यामधील चैतन्य आणि आपल्या बुद्धिमत्तेच्या जोरावर आपण मनाचा हा खेळ ओळखू शकतो. त्यामुळे विचारांचं योग्य प्रकारे निरीक्षण केल्यावर आणि योग्य पद्धतीने मनाकडे पाहिल्यावर आपण मनाच्या आपल्यावर असलेल्या नियंत्रणाला आळा घालू शकतो. आपण जेव्हा आध्यात्मिक प्रगतीसाठी प्रयत्न करतो तेव्हा आपण आपल्या बुद्धिमत्तेचा योग्य प्रकारे उपयोग करू शकतो. सदसद्विवेक बुद्धीच्या जोरावर आपण आपल्या मनाला योग्य प्रकारे नियंत्रित करू शकतो.

मानसिक आरोग्य हे शेवटी आपल्या या सर्व वरील गोष्टींवर अवलंबून असतं. म्हणून मनाला ओळखा आणि आनंदी राहा.

साप्ताहिक सदर तिचा गौरव

चित्रा अविनाश नानिवडेकर,
सफाळे- पालघर.
मो. 9969669523

लेखिकेचा परिचय :

चित्रा नानिवडेकर या प्रथितयश लेखिका व संवेदनशील कवयित्री आहेत. समाजात वावरताना आपल्या अवती भवती दिसणान्या, दैनंदिन जीवनात जगताना पावलोपावली संघर्ष करणाऱ्या स्त्रियांच्या कर्तृत्वावर प्रकाश टाकण्याचा प्रयत्न चित्रा नानिवडेकर आपल्या साप्ताहिक सदरातून करणार आहेत.

तिची कथा (अंतिम भाग)

(वसुधा आपण कसे अडकले गेल्याचं संगण्यासाठी कॉफी शॉप मध्ये भेटते.)

त्या भेटी नंतर आम्ही दोघी वारंवार भेटलो. हळूहळू तिला त्यातून कसं बाहेर पडता येईल ह्याचा विचार करू लागलो.

“पण वसू...तू ह्यातून सहज बाहेर पडू शकली असतीस. तुझ्यात काय कमी आहे. कोणे ऐके काळी तू लोकांना समुपदेशन करून त्यांना मार्गावर घालायला मदत करायचीस...मग तू कच का खाल्तीस?”

उदास हसत ती म्हणाली “आपण स्त्रियां खूप स्तरावर वाटल्या असतो ग. सतत दुसऱ्याचा विचार, लोकं काय म्हणतील ह्यांचाच विचार, धाकट्या बहिणीचं लग्न. एक ना दोन सगळी कारणं डोळ्यासमोर घ्यायची.

दुसऱ्यांना वाट दाखवताना मी त्रयस्थ होते...तूला सांगू ? एका रात्री मी भरपूर झोपेच्या पिल्स घेऊन मरण्याच्या दृष्टीने झोपायचा प्रयत्न केला...पण नवरा डॉक्टर हेच विसरले ग. त्याला लगेचच समजलं...मग काय तेंव्हा पासून माझ्यावर खडा पहारा बसला. गुडघ्या एवढी पोरं पण माझ्या पाळतीवर बसवली जायची. खूप वाईट दिवस होते ते.

मी खरं तर सगळ्यात धाकटी सून. नोकरां साठी बाहेर जाऊ नये म्हणून सगळे कुळाचार माझ्या गळ्यात अडकवले. मी जिद्दीने पुरणा वरणाचा सगळा स्वयंपाक करून ऑफिसात जात असे. मान मोडून कामं करून रात्रीच्या कामासाठी पदर बांधून सज्ज. पण कोणालाच त्याचं काही वाटत नसे.... शिरीष ला काही सांगायला जावं तर एकच...नोकरां सोड हॉस्पिटल जाईन कर. मी म्हटलं माझं शिक्षण वेगळं आहे. हॉस्पिटल ला येऊन काय करू ? एकदा कडेलोट झाला.

मला म्हणाला “तुझ्यात ती कॅप्सिटीच नाही साध्या 12 वी झालेल्या मुली डी. एम. एल. टी. (Pathology कोर्स) करून स्वतः ची लॅब उघडतात. तू कसली करणार...वशिल्याने डिग्री घेतली असशील...”

इतकं तिरमिरलं मला...मी घेऊनच टाकली डिग्री. चांगली पहिली आले. घरचं सगळं करून...पण कौतुक कोणालाच नव्हतं. अशीच मिटत गेले. जगाला दाखवायला डामदौल आहे.

‘मेणबन्ती चा उजेड दिसतो सगळ्यांना पण मेणाच्या आतली वात किती चटके सोसते ते दिसत नाही...’

चिटू च्या जन्मामुळे अजून अडकले...नशीब मुलगा झाला...गर्भ जल परीक्षेला पण सामोरी गेलेय... आणि आपण “मुलगी झाली हो” हे पथनाट्य करत होतो.. किती विरोधाभास ना?”

असंच एका भेटीत मात्र...!

“पण वसू, असं किती दिवस चालणार?”

उदास हसत ती म्हणाली “मी स्वतः स्वतः ची मदत करायची ठरवली तरच काहितरी होऊ शकतं हे कळतंय मला. मी काही ठरवलं आहे. आमच्या हॉस्पिटल च्या मागेच एक गाळा आहे. तिकडे समुपदेशन केंद्र सुरू करणार आहे. शिरीष चं ऐकून हॉस्पिटल ड्युटी करतेच ना. आता त्याने पण माझं ऐकलं पाहिजे. तू भेटल्या पासून मला स्वतःला थोडी थोडी ‘मी’ सापडत गेले. तूला पाहून तो सुद्धा चपापला जरा. आपलं सर्कल त्यावेळी त्याला पण माहित होतंच. तू भेटल्यावर सरोजा मॅमचा फोन आला.”

“हो मीच सांगितलं त्यांना...मला पण वाईट वाटलं ग. तुझ्यातली तू हरवलीच आहेस”

“हम्म...त्या रात्री मी खूप रडले. दादांना पण सांगितलं. दादांचा शब्द अंतिम असतो आमच्याकडे. मी शेवटचं अस्त्र “वेगळं” राहण्याचं काढलं. तेंव्हा कुठे ते तयार झाले. मला माहित आहे की इतकं सरळ सगळं होणार नाही. अजून खूप अडचणी असणारत. पण मला स्वतःला काहीतरी उभं केल्याचं, माझ्या शिक्षणाचा उपयोग झाल्याचं समाधान मिळेल.”

वसुधा ची कथा 3 भागात संपते. परंतु अशा कितीतरी वसुधा अजूनही मार्ग शोधत आतल्याआत जळत आहेत.

तुमच्या अभिप्रायाच्या प्रतीक्षेत.

साप्ताहिक सदर समुपदेशन

अमरनाथ परब
9833606655

पत्रिकेनुसार शिक्षण

पत्रिकेनुसार कोणत्या क्षेत्रातून अर्थप्राप्ती होईल ?, याचा विचार करून शिक्षण घेणे अधिक योग्य असते. ‘व्यवसाय कोणता करावा ? कोणत्या व्यवसायातून अधिक पैसा मिळेल ?’, यासाठी पत्रिकेतील अर्थ त्रिकोण म्हणजे २, ६ आणि १० ही स्थाने, तसेच या राशीतील ग्रहस्थिती व्यवसायाच्या दृष्टीने महत्त्वाची ठरते. दशम स्थान हे अर्थ त्रिकोणातील एक महत्त्वाचे स्थान आहे.

१. संपत्तीकारक शुक्र ग्रह
  २. दैवी पाठबळ लाभण्यासाठी गुरु ग्रह
  ३. आत्मिक समाधान आणि राजाश्रय प्राप्त होण्यासाठी रवि ग्रह
  ४. मानसिक समाधानासाठी चंद्र ग्रह
  ५. ‘करिअर’मध्ये प्रगती होण्यासाठी शनि ग्रह
  ६. बौद्धिक निर्णयासाठी बुध
- हे सर्व ग्रह शुभ आणि बलवान असणे आवश्यक आहे.

प्रथम स्थानात दशमेश असल्यास नवीन व्यवसायात स्वप्रयत्नाने, स्वकष्टाने प्रगती आणि वृद्धी होते. एखाद्या संस्थानिर्मितीचे कार्य हातून घडू शकते.

द्वितीय स्थानात दशमेश असल्यास वडिलार्जित व्यवसायात, हॉटेल व्यवसायात किंवा घरगुती खानावळीत यश मिळते.

तृतीय स्थानात दशमेश असल्यास लेखन, वक्तृत्व, प्रवास या माध्यमांतून यश मिळते.

चतुर्थ स्थानात दशमेश असल्यास शेती, वाहन, मालमत्ता, भूमी यांसंदर्भातील व्यवसायात यश मिळते.

पंचम स्थानात दशमेश असल्यास शैक्षणिक क्षेत्र, प्रकाशक, एजंट इत्यादी व्यवसायांतून यश मिळते.

षष्ठम स्थानात दशमेश असल्यास निसर्गोपचार तज्ञ, सल्लागार इत्यादी व्यवसायांत यश मिळते.

सप्तम स्थानात दशमेश असल्यास घरगुती व्यवसाय, साथीदाराच्या सहवासाने भागीदारीत व्यवसायामध्ये यश मिळते.

अष्टम स्थानात दशमेश असल्यास व्यवसायात मंद गतीने प्रगती होते. मृत्यूसाठी लागणारे सामान विक्रेते किंवा विमा एजंट यांना यश मिळते.

नवम स्थानात दशमेश असल्यास व्यवसायात उत्तरोत्तर वाढ होते. स्वतंत्र व्यवसायात यश मिळते. अध्यात्मासंबंधित व्यवसायात यश मिळते.

दशमेश दशमात असल्यास व्यवसायात मनाप्रमाणे यश मिळते. ज्योतिषशास्त्रात यश मिळते. दशम स्थानाचा जो स्वामी असेल, त्या संबंधित व्यवसायात अधिक यश मिळते.

एकादश स्थानात म्हणजे लाभ स्थानात दशमेश असल्यास मित्रांच्या साहाय्याने व्यवसायात यश मिळते. ‘मास मिडिया’, संगणक इत्यादी संबंधित व्यवसायात यश मिळते.

व्यय स्थानात, म्हणजे **बाराव्या स्थानात** दशमेश असल्यास प्रवास, धर्मदाय संस्था, रुग्णालय यांसंबंधित व्यवसायात यश मिळते.

कुंडलीतील भाग्य स्थान महत्त्वाचे स्थान आहे. दशम स्थानाचे ते व्यय स्थान आहे. व्यवसायातून होणारी हानी दर्शवणारे हे स्थान आहे. हे स्थान बलवान नसल्यास व्यक्तीला व्यवसायात हानी संभवते.

लग्न स्थान किंवा लग्नेश दूषित असेल, तर व्यक्ती स्वतः प्रयत्न करण्यास न्यून (कमी) पडते. लग्न स्थान हे दशम स्थानाचे चतुर्थ स्थान, म्हणजे सुख स्थान आहे.

पंचम स्थान हे दशम स्थानाचे अष्टम स्थान आहे. हे स्थान बलवान नसल्यास व्यक्तीला निवडलेल्या व्यवसायातून मानसिक समाधान मिळत नाही.

दशमेश, म्हणजे दशम स्थानाचा स्वामी ६, ८ किंवा १२ या त्रिकस्थानात असेल, तर व्यवसायात संघर्ष होतो.

जगन घाणेकर,
घाटकोपर, मुंबई
संपर्क :
९६६४५५९७८०

समाजभान

श्री.धनंजय शेटये.
गोळवण,मालवण,
सिंधुदुर्ग

रमी सर्कल नावाचे 'चक्रव्यूह' !

'रमी सर्कलवर कोणी माणसे खेळतात कि सर्व संगणकीय बनाव असतो?', 'रमी सर्कलवर कोणी रक्कम जिंकतात तरी का की सर्व खोटे असते?' असे प्रश्न तुम्हालाही या ऑनलाईन रमी खेळाच्या अॅपबद्दल पडत असतील, तर तुम्ही कोणालाही याबाबत विचारू नका कारण कोणीही तुम्हाला या प्रश्नांची उत्तरे देणार नाहीत तर म्हणतील 'मला काय विचारातोस हितिकला विचार' इतक्यातच तुमच्या शेजारी रमी सर्कलची महती वर्णण्यासाठी आणि तुमच्या शंकेचे यथार्थ निरसन करण्यासाठी स्वतः हितिक रोशन अवतरले. सध्या टीव्ही चॅनल्स किंवा युट्युबवरही व्हिडीओ पाहताना तुम्हाला यत्र तत्र सर्वत्र याच जाहिराती पाहायला मिळतील. या अॅपच्या अधिकृत संकेतस्थळानुसार सुमारे ७ कोटी लोकांनी रमी खेळण्यासाठी हा अॅप आपल्या स्मार्ट फोनमध्ये डाउनलोड केला आहे. ७ कोटी हा आकडा नक्कीच थोडा थोडका नाहीये. भारतीय दंडविधानुसार उघड किंवा छुप्याने जुगार खेळणे हा दंडनीय अपराध आहे. अशा प्रकारच जुगार खेळला जात असल्याचे लक्षात येताच पोलीस त्या ठिकाणी जाऊन खेळणाऱ्यांना आणि तो जुगार चालवणाऱ्यांना अटक करतात. हाच जुगार ऑनलाईन पद्धतीने खेळण्याला मात्र कायदेशीर मान्यता आहे. सर्वोच्च न्यायालयानुसार रमी खेळ हा 'गेम ऑफ लक' नसून 'गेम ऑफ स्किल' आहे. खेळ खेळणाऱ्याने आपले कौशल्य या ठिकाणी दाखवायचे असते. न्यायालयाच्या या ठिपणीमुळे अशा गेमिंग अॅप्सचे चांगलेच फावले असून आज सर्वच भाषांतील सिनेकलाकार, नामवंत खेळाडू या अॅप्सच्या खुलेआम जाहिराती करताताना दिसतात.

रमी सर्कल सारखे अॅप्स हे खेळ खेळण्याचे व्यासपीठ असल्याचे भासवण्यात येत असले, तरी या अॅप्सच्या जाहिराती करणारे सिने कलाकार आणि खेळाडू या अॅप्सच्या माध्यमातून वेगवेगळ्या बक्षिसांची, लाखो रुपयांची रक्कम जिंकण्याची प्रलोभने दाखवत असल्याने हे अॅप्स म्हणजे दुसरे तिसरे काही नसून जुगाराचा अड्डाच असतो हे शोडंड पोरीही सांगेल. सामान्य लोकांना आकृष्ट करण्यासाठी कंपनी १ ते १६ हजार रुपयांपर्यंत 'वेलकम' बोनस देत असल्याचे सांगितले जाते. मात्र हा 'वेलकम' बोनस आपल्या बँक खात्यामध्ये घेता येत नाही किंवा तुम्ही स्वतः अॅपच्या व्हेलेटमध्ये जोपर्यंत तुमच्या खाशातील पैसे भरत नाही तोपर्यंत तुम्हाला बक्षिसासाठी खेळताही येत नाही, त्यामुळे हा बोनस म्हणजे केवळ 'मोहमाया' असते हे खेळणाऱ्यांना नंतर लक्षात येते. सेलिब्रिटी आणि खेळाडू यांच्याकडून अॅप्सच्या जाहिराती करून त्यांच्या चाहता वर्गाला आकर्षित करण्याचा फंडा आजमावल्यानंतर या अॅप्सच्या कंपन्यांच्या लक्षात आले कि देशात मध्यमवर्गीय लोक मोठ्या प्रमाणात आहेत. त्यांना आकर्षित करण्यासाठी आता जाहिरातीतून मध्यमवर्गीयांचा वापर केला जाऊ लागला आहे. ऑनलाईन रमी सर्कलवरून आम्ही कार जिंकली, आम्ही बुलेट जिंकली तर आम्ही एक लाखापासून एक कोटीपर्यंत रक्कम जिंकली असल्याचा दावा करणारी मंडळी आता रमी सर्कलच्या जाहिरातीतून दिसू लागली आहेत. ही सर्व मंडळी वेगवेगळ्या 'स्टोरी' सांगून हे अॅप कसे गरिबांचा उद्धार करणारे आहे आणि या अॅपवर खेळल्याने आपले जीवनमान कसे सुधारले आहे याचे सुरेख वर्णन करताताना दिसतात. यांच्या नावाच्या याद्याही या अॅप्सवर पाहण्याला मिळतात हे सर्व पाहिल्यावर पैसे कमावण्याचे एकडे सोपे माध्यम असताना लोक नोकरी-व्यवसाय का करतात आणि त्यासाठी शिक्षण तरी का घेतात असा प्रश्न सामान्य बुद्धीला पडतो. या पैसे जिंकणाऱ्यांच्या मुलाखती घेण्यासाठी कंपनीच्या ग्राहक सेवा क्रमांकावर संपर्क करून विजेत्यांचे संपर्क क्रमांक मागितल्यास ते आपल्याला कंपनीच्या ऑफिसीचे कारण सांगून देण्यास स्पष्टपणे नकार देतात. त्यामुळे या विजेत्यांच्या कथा किती खऱ्या आणि किती खोटीया हे अॅप्स कंपनीलाच सांगू शकतात. या अॅप्सवर पैसे गुंतवून खेळायला सुरुवात केल्यावर खेळणारा सुरुवातीला थोडेफार पैसे जिंकतोसुद्धा; मात्र एकदा खेळणाऱ्याला नाद लागला असल्याचे कंपनीच्या लक्षात आले कि खात्यामधून हळूहळू पैसे जायला सुरुवात होते. अधिक पैसे गुंतवल्यास अधिक पैसे मिळतील या अपेक्षेने खेळणारे त्यामध्ये अधिकाधिक पैसे गुंतवू लागतात. आज हरलो, तरी उद्या नक्कीच जिंकू या आशेने कर्ज काढतात, घरातील दाग-दागिने विकतात जमीन-जुमला गहाण ठेवतात. ऑनलाईन गेम्सच्या आहारी गेल्यामुळे अनेकामध्ये नैराश्य वाढीस लागून निद्रानाशासारखे विकार जडतात. ताण-तणावामुळे दैनंदिन कामकाजावर परिणाम होऊन व्यसने जवळ जडतात. अधिक धनाच्या लालसेने काळलेले कर्ज वेळेेत फेडता येत नसल्याचे लक्षात आल्यावर जगण्याची उमेद संपू लागते, मानसिक आणि शारीरिक व्याधी जडू लागतात.

२०२३ चा ऑगस्ट मासात डोंडिवलीतील एका महिलेच्या गळ्यातील महादंड मंगळसूत्र ओढून पळ काढणाऱ्या युवकाला एका अन्य युवकाने शिताफीने पकडले, चौकशीअंती चोरी करणाऱ्या युवकाने आपविती सांगितली. रमी सर्कलवर रमी खेळून तो कर्जबाजारी झाला होता. कर्ज फेडण्यासाठी हाती पैसे नसल्याने नाईलाजास्वत त्याने चोरी करण्याचे ठरवले होते. याच महिन्यात हिंगोली येथे एकाने आपल्या मालकाचे पैसे रमी सर्कलवर गमावल्याने गुंडांनी आपल्याला पकडून मारहाण केल्याचा आणि पैसे लुटून नेल्याचा बनाव केला. पोलिसांना संशय आल्याने अधिक चौकशी केली असता मालकाचे ५० हजार रुपये त्याने रमी सर्कलवर हरल्याचे कबुल केले. या अॅप्स बनवणाऱ्या कंपनीच्या कार्यपद्धतीचा अभ्यास केला असता या माध्यमातून मोठी रक्कम जिंकणाऱ्यांचे प्रमाण अगदीच नगण्य असते. अॅप्स बनवतानाच तसे प्रयोजन केलेले असते, त्यामुळे अॅप्सच्या माध्यमातून पैसे जिंकल्याचा दावा करणारी मंडळी हा केवळ कंपनीच्या जाहिरातीचा भाग असतो हे लक्षात येते. या अॅप्स कंपन्यांना अन्य विशेष खर्च नसल्याने ही मंडळी सेलिब्रिटींकडून जाहिराती करून घेण्यासाठी कोट्यवधी रुपये खर्च करत असतात. महाराष्ट्र जुगार प्रतिबंधक कायद्यातील तरतुदीनुसार जुगाराला प्रोत्साहन देणाऱ्या जाहिराती करणे गुन्हा आहे, तरीही या ऑनलाईन जुगाराची जाहिरातबाजी रेल्वे-बस सारख्या शासनाच्या अखत्यारीतील वाहनांवरही बिनदिक्कतपणे सुरु आहे, या जाहिरातींवर बंदी आणण्याचे आदेश केंद्र आणि राज्य सरकारला देण्यात यावेत आणि कायद्यातील तरतुदीनुसार या ऑनलाईन खेळांवर कारवाई करण्यात यावी अशा विनंतीची याचिका मुंबई उच्च न्यायालयात प्रविष्ट करण्यात आली आहे. काही कायदेतज्ञांच्या मते जुने कायदे हे केवळ जुगारासंदर्भात असल्याने या गेमिंग अॅप्सवर त्या अंतर्गत कारवाई करण्यास मर्यादा येतात. या जुन्या कायद्यात सुधारणा करून आधुनिक ऑनलाईन जुगारपद्धती कायद्याच्या कक्षेत आणल्यास पोलिसांना या अॅप्सवर कारवाई करणे सुलभ जाईल. रमी सर्कलसारख्या ऑनलाईन गेम्समुळे युवापिढीचे प्रतिदिन कितीतरी तास केवळ खेळण्यात वाया जात आहेत, ज्या 'गेम्स'मुळे अनेकांचे संसार रस्त्यावर आले आहेत त्याकडे सरकार दुर्दैवाने केवळ अधिक उत्पन्न मिळवून देणारे साधन म्हणून पाहत आहे. ऑनलाईन गेमिंगच्या आहारी गेल्यामुळे तरुणांच्या वेळेची तसेच वित्तीय हानी होत असल्याचे लक्षात आल्यावर आसाम, आंध्र प्रदेश, ओडिशा, नागालँड, सिक्कीम, मेघालय, तेलंगणा आणि कर्नाटक या राज्यांतील राज्य सरकारांनी ऑनलाईन रमीला ऑनलाईन जुगाराच्या कक्षेत आणून त्यावर बंदी आणणारा कायदा आणला आहे. महाराष्ट्रातही या कायद्याची नितांत आवश्यकता आहे.

आंगणेवाडी जत्रा आणि 'मोड जत्रा'

अगदी लहानपणापासून आई गर्दीच्या भीतीने 'मोड जत्रेला' आम्हाला घेऊन जायची. देवीचं मनसोक दर्शन व्हायचे. जत्रेच्या बाजारातही फेरफटका मारायला फारशी गर्दी नसायची. मोड जत्रेत विक्रेतेही परतीच्या प्रवासाला निघण्याच्या घाईत दिसायचे. अलिकडच्या काळात 'मोडजत्रा' ही तुफान गर्दी खेचते.

नव्वदीच्या दशकातला काळ असावा.आई, समोरची सडवेलकर आजी,माई कुणकावळेकर,माई करावडे आणि आम्ही लहान मुलं. सर्वांच्या कुटुंबाचा संपूर्ण गोतावळा बऱ्या पहाटे उठून पायी चालत आंगणेवाडी जत्रेसाठी निघायचो. जांभळीच्या घाटीकडून विजय गोसावी यांच्या घराशेजारून मसदेतीठा पूर्वीचा जकात नाका तसेच पुढे माळगाव बागायत मार्ग निसर्गाच्या सान्निध्यात आंगणेवाडीचा पायी प्रवास अतिशय रमणीय असायचा. आठवडाभर आधीपासूनच दुकानदारांचे सामान भरलेले ट्रक गावातून जायचे. वाहनांची वर्दळ जोरात चालायची.

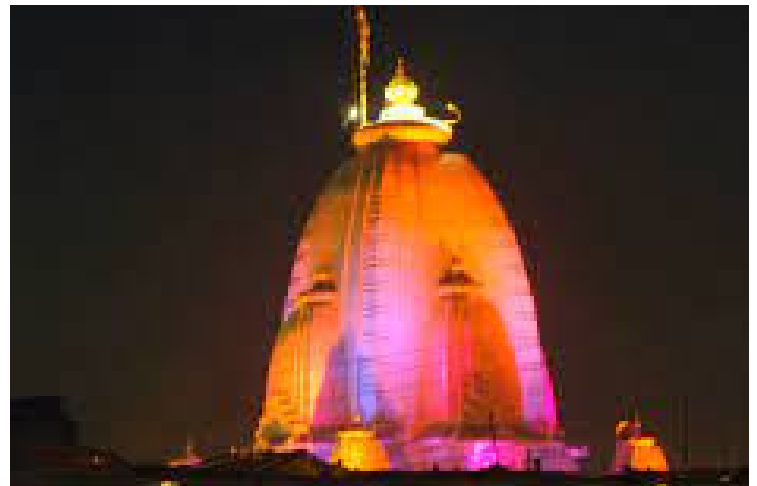
अख्ख्या वाडीची मुलं आम्ही चालत गमतीजमती करत जत्रेला जाण्याचा खरा आनंद घेत होतो. बागायत भोगलेवाडीचा तो चढाव चढताना, गाणी गात गात भंड्या खेळत पुढे जायचो. बरेच लोक त्या वाटेने भराडी आई देवीच्या दर्शनाच्या ओढीने पायवाट तुडवत चालायचे. सार्वत्रिक गरीबीच असल्याने एस्.टी.ची गर्दी आणि खासगी गाडीच चारपाच रुपयांचे तिकीट सुद्धा खरेदी करण्याची हिंमत होत नसायची.गोळवण गावात कित्येक वर्षे अतिरिक्तपणे जाधवांचा टॅम्पो जत्रेदिवशी सतत गोळवण ते आंगणेवाडी फे-या मारायचा. अगदी माफक दरात ५ ते १० रुपयात भाविकांना जत्रेची सफर घडवून आणायचा. जत्रेत मंदिराजवळ आल्यावर आंगणे यांचे निवेदन ऐकताना जत्रेचा उत्साह द्विगुणित व्हायचा. तो त्यांचा भारदस्त पण माधुर्याचा मुलामा घेऊन अवतरलेला आवाज मनमोहित करायचा.

प्रचंड गर्दीत आईचा हात घट्ट पकडून वाडीतील सर्व जणू हातांची गाथण करून गर्दीतून वाट काढत पुढे चालायचो. प्रत्येक वर्षी देवीचं दर्शन घेतल्यानंतर बाकीच्या जत्रेत फिरायचो. आई विळा,कोयता,पाट, पोळपाट अशी भांडी खरेदी करायची. मीठमसाला लावून दिलेल्या कलिंगडाच्या उभ्या भेशी खाण्यात परम सुख असायचे. पूर्वी कलिंगड फक्त जत्रेतच दिसायचे. ते खाताना अपूप वाटायचे. 'मौत की कुंवा' चे तिकीट खरेदी करण्याएवढे पैसे नसायचे. सोरट मात्र खेळायचो. तिथे ब्लॅक एन्ड व्हाईट टी.व्ही. बक्षीस लावलेले पाहुन सहा चेंडू जाळीत सोडण्यासाठी पैसे खर्च करायचो. त्याकाळात टी.व्ही गावात एखाद दुस-या घरी असायचा.पण त्या काळात २० रुपयातही आमची जत्रा रंगतदार व्हायची.

मध्यमवर्गीयांपेक्षा अतिशय हलाखीच्या परिस्थितीत संघर्ष करत जगणारे आमचे कुटुंब. आंगणेवाडी जत्रेसाठी आईबाबा मोलमजुरी करून गाठीला पैसे साठवून ठेवायचे. चार मुलं प्रत्येकाला २०- २० रुपये द्यायचे. त्याकाळात बाबांना ४० रुपये मजुरी होती. तर आई शैतात राबायची. तिला २० रुपये मजुरी मिळायची. आईबाबा मजुरीला गेल्यावर त्यांना दुपारचं मिळणारं जेवण आम्हा मुलांसाठी घरी घेऊन यायचे. आपण अर्धपोटी राहून आम्हाला जेवण द्यायचे. काम काही रोजच मिळत नसायचं. पण पाच सहा दिवस जरी काम मिळाले तरी जत्रेची खर्ची तयार व्हायची. पण भराडी देवीच्या कृपेने कुठलीही जत्रा आमची आईबाबांच्या कष्टामुळे त्याकाळीही कमी पैशात मजत जायची. तिथली दुकानं, आकाशपाळणा, सोरटी हे सर्व मनमोहित करणारं असायचं. एक रुपयाचं सोन्याचं लाणं घेऊन देवीला अर्पण करण्यात आई मनापासून धन्य व्हायची.

आंगणेवाडीचा संपूर्ण परिसर भाविकांनी तुडुंब भरून वाहत असे.ओसाड भरडावर, माळरानावर अवतरणारं देवीचं वैभव अनेकूड होतं.जत्रेचा कालावधी सोडला तर तिथला परिसर भकास वाटत असायचा. संपूर्ण महाराष्ट्रात ज्या जत्रेची ख्याती प्रसिद्ध असलेली भराडी देवीची आंगणेवाडी जत्रा म्हणजे प्रति पंढरपूरच जणू! भराडी आईची सोज्जळ मूर्ती नजरेत साठवून ठेवायचो.जत्रेच्या बाजारात एखादं खेळणं खरेदी करणं म्हणजे खूपच अपूप वाटत होतं. जसं जसे मोठे होत गेलो तशी जत्रेतली आमची खेळण्याची आवड बदलत गेली हॉलीबॉल आणि ऑडिओ कॅसेट थोड्या स्वस्त मिळायच्या. त्या आवजून खरेदी करायचो. ऐन तारुण्याच्या उंबरठ्यावर कॉलेजच्या मित्र मैत्रीणींची एखादी झलक पाहण्यासाठी जत्रेत खास जायचो.

लहानपणी 'मोडजत्रा' असताना आई आम्हाला घेऊन जायची. 'मोड जत्रा' म्हणजे जत्रेचा दुसरा अन् बाजार उठण्याचा दिवस !! लहानपणी गर्दीत हरवलो तर म्हणून आई मोड जत्रेत घेऊन जायची. आज प्रवासाची साधनं भरपूर झाली पण ओढ असतानाही आज कामाच्या व्यापामुळे जत्रेत जाता येत नाही.

सरकारी योजना/नोकरी

योजना सारथीच्या

राज्यातील मराठा, कुणबी, मराठा-कुणबी आणि कुणबी-मराठा समाजाच्या सामाजिक, शैक्षणिक व आर्थिक विकासासाठी 2018 मध्ये छत्रपती शाहू महाराज संशोधन, प्रशिक्षण व मानव विकास संस्थेची (सारथी) स्थापना करण्यात आली. 'शाहू विचारांना देऊया गती, साधूया सर्वांगीण प्रगती' हे ब्रीद घेवून काम करणाऱ्या 'सारथी' संस्थेमार्फत विविध कल्याणकारी उपक्रम व योजना राबविण्याचे काम 'सारथी' संस्थेमार्फत केले जात आहे .

'सारथी'मार्फत राबविण्यात येणाऱ्या 'संघ लोकसेवा आयोग परीक्षा मोफत प्रशिक्षण' योजनेची माहिती आजच्या लेखात आपण घेणार आहोत. मराठा, कुणबी, मराठा-कुणबी आणि कुणबी-मराठा समाजातील उमेदवारांना केंद्रीय नागरी सेवेतील प्रशासकीय पदावर काम करण्याची संधी मिळावी, यासाठी 'सारथी' संस्थेमार्फत संघ लोकसेवा आयोग अर्थात 'युपीएससी'मार्फत घेण्यात येणाऱ्या नागरी सेवा परीक्षेचे निशुल्क प्रशिक्षण देण्यात येते.

- हे प्रशिक्षण देण्यासाठी 'सारथी'ने पुणे येथील तीन प्रशिक्षण संस्था आणि दिल्ली येथील दोन संस्थांची निवड केली आहे.
- दरवर्षी युपीएससी नागरी सेवा स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणासाठी चाळणी परीक्षा आणि कागदपत्रे पडताळणीद्वारे एकूण 500 उमेदवारांची निवड करण्यात येते.
- या उमेदवारांना पूर्वी परीक्षा, मुख्य परीक्षा आणि मुलाखत या तीन टप्प्यासाठी प्रशिक्षणाचे देण्यात येते.
- निवड झालेल्या उमेदवारांना 'सारथी'ने निवडलेल्या पाचपैकी कोणत्याही एका संस्थेत प्रवेश घेण्याचा पर्याय उपलब्ध असतो.

प्रशिक्षणार्थीना 'सारथी'मार्फत असे मिळते सहाय्य

- उमेदवारांना निशुल्क प्रशिक्षणासोबत दिल्ली येथे प्रशिक्षण घेणाऱ्या उमेदवारांना तेथील वास्तव्यासाठी दरमहा 13 हजार रुपये आणि पुणे येथे प्रशिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना तेथील वास्तव्यासाठी 9 हजार रुपये दरमहा दिले जातात.
- या उमेदवारांचा प्रशिक्षण संस्थेतील प्रवेश निश्चित झाल्यानंतर पुस्तके, स्टेशनरी आदी बाबींसाठी एकत्रित 18 हजार रुपये रक्कम आकस्मिक खर्च म्हणून दिली जाते.
- पूर्वपरीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांना मुख्य परीक्षेच्या तयारीसाठी एकरकमी 50 हजार रुपये आर्थिक सहाय्य दिले जाते.
- मुख्य परीक्षा उत्तीर्ण होणाऱ्या विद्यार्थ्यांना मुलाखतीच्या तयारीसाठी एकरकमी 25 हजार रुपये अर्थसहाय्य मंजूर करण्यात येते.

योजनेचा लाभ घेण्यासाठी या आहेत प्रमुख अटी

- उमेदवार हा महाराष्ट्रातील मराठा, कुणबी, कुणबी-मराठा, मराठा-कुणबी या प्रवर्गातील 21 ते 32 वर्षे वयोगटातील असावा.
- याबाबत सक्षम प्राधिकारी यांनी निर्गमित केलेला जातीचा दाखला किंवा शाळा सोडल्याचा दाखला त्याच्याकडे असणे आवश्यक आहे.
- कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न 8 लाखापेक्षा अधिक नसावे. उमेदवाराच्या नावाचे तहसीलदार अथवा सक्षम प्राधिकारी यांनी निर्गमित केलेले शैक्षणिक वर्षाच्या लगतपूर्वीच्या वित्तीय वर्षाचे उत्पन्न प्रमाणपत्र व नॉन-क्रिमीलेअर प्रमाणपत्र किंवा ईडब्ल्यूएस प्रमाणपत्र असणे आवश्यक आहे.
- अर्ज भरण्याच्या दिवशी उमेदवाराकडे कोणत्याही शाखेची पदवी असावी.
- उमेदवाराने इतर कोणत्याही शासकीय, निमशासकीय, खाजगी संस्थाकडून या प्रशिक्षणाचा लाभ घेतलेला नसावा.

अशी आहे उमेदवारांची निवड प्रक्रिया

'सारथी'च्या राज्यात मराठा समाजाच्या आरक्षणासंदर्भात असलेल्या मागणीच्या अनुषंगाने इतर समाजाप्रमाणेच मराठा समाजासाठी देखील विविध योजना राबविण्याचा निर्णय शासनाकडून घेण्यात आला आहे. त्या अनुषंगाने गेल्या वर्षभरात राबविण्यात आलेल्या विविध योजनांमुळे मराठा समाजास मोठा दिलासा मिळाला आहे. मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांच्या नेतृत्वाखाली विविध योजनांसाठी भरून निधी उपलब्ध झाला आहे. त्यामध्ये शिक्षणाच्या योजनांना सर्वाधिक प्राधान्य दिले असल्याने मराठा समाजातील नवी पिढी घडण्यास निश्चितच मदत होणार आहे. शासनाकडून या योजनांची परिणामकारकपणे अंमलबजावणी होत असल्याने मराठा समाजाकडून शासनाबाद्दल धन्यवाद देण्यात येत आहेत.

योजनेचा लाभ घेण्यासाठी या आहेत प्रमुख अटी

- या योजनांमध्ये प्रामुख्याने अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास महामंडळामार्फत वैयक्तिक आणि गट कर्ज व्याज परतावा योजनेतर्गत ७४ हजार ८७३ लाभार्थ्यांना ५ हजार ६५९ कोटी बँक कर्ज मंजूर त्यावरील ६०८.१२ कोटी रूपयांचा व्याज परतावा वितरित करण्यात आला आहे. महामंडळाकडून ३५ गट प्रकल्पांना ३.३५ कोटी कर्ज वितरित करण्यात आले आहे. सारथी संस्थेचे पुणे येथील मुख्यालय इमारत आणि ६ विभागीय कार्यालये आणि लातूर व कोल्हापूर येथील उपकेंद्र तसेच ५०० मुले आणि ५०० मुलींच्या वसतिगृहासाठी विनामूल्य जमीन उपलब्ध करून दिली. बांधकामासाठी रु.१ हजार १८८.८२ कोटी रूपयांची प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे.
- डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह योजनेतर्गत ३ लाख ७९ हजार ३७३ विद्यार्थ्यांना १ हजार २९३ कोटी निर्वाह भत्ता वितरित करण्यात आले आहेत.
- राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिष्यवृत्ती योजनेतर्गत १७ लाख ५४ हजार ४९४ विद्यार्थ्यांना व्यावसायिक शिक्षणासाठी रु.१ हजार २६२ कोटी मंजूर करण्यात आले आहे .
- छत्रपती राजाराम महाराज सारथी गुणवंत विद्यार्थी शिष्यवृत्तीसाठी मागील वर्षी ३२ हजार ६३९ विद्यार्थ्यांना रु. ३१ कोटी वितरित करण्यात आले आहेत. तसेच यावर्षी ४४ हजार १०२ विद्यार्थ्यांना रु.४२ कोटी रुपये मंजूर केले आहेत.
- मराठा समाजाच्या ७५ विद्यार्थ्यांना परदेशी शिष्यवृत्तीचा लाभ देण्यासाठी रु.२१ कोटी रूपयांची तरतूद करण्यात आली आहे.
- राज्यात प्रथमच ह्या योजनाचा लाभ मराठा समाजाच्या विद्यार्थ्यांना मिळणार आहे.
- मराठा समाजाच्या विद्यार्थ्यांना समाजकल्याण विभागाच्या स्वाधार योजनेच्या धर्तीवर निर्वाह भत्त्यात भरीव वाढ करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

मसाज आणि बॉडी एलायमेंट

मुंबई (आईदट) येथे गेले 10 वर्षे असलेल्या दुर्गाना वेदना मुक्त केल्या नंतर आता कणकवलीचे सुपुत्र संतोष सारंग आपल्या सेवेसाठी येत आहेत, प्रत्येक रविवारी सकाळी 9 ते दुपारी 3 पर्यंत.

संतोष सारंग: 81696 34653/91377 75205

- पाठ दुखी
- मान दुखी (ग्याप)
- गुडघे दुखी
- सायटीका
- प्रोजेन थोल्डर
- पाठीची नस दबने (डिक्स ब्लज)
- कंबर दुखी (लंबर स्पॉन्डीलॉसीस)
- मान दुखी (सरवाईकल स्पॉन्डीलॉसीस)
- मायग्रेन (चक्कर येणे)

नंबर लावण्यासाठी आजच कॉल करा. अशोक चौकेकर: 97667 91961

अभय नगर, शिंदेगाव, ता. देवगड.

मोन्याची भानगड

रीना पास्ते
सातूळी, सावंतवाडीमराठी-
मालवणीची आवसवयल्यांचा कवग्या,
मालवण- सिंधुदुर्ग.

मोनो चाय खावन पेलो थयच आपटून दनदनीत घरा भायर पडलो. आवशीचा त्वांड काय गप रवाचा नाय हुनान तो सांजे गंग्याच्या दुकानार गेलो. मोनो काम नसला काय गंग्याच्या गजालीक यवन बसा. आज तसाच जाला. सकाळचे इडीक चिरे उतरूक मोनो जावन इलो. दोंपारा घराकडे यवन जवन निजललो. उठाच्या आदीच आवशीन त्वांड वाजवक सुरवात केल्ली. कारण काय तर मोन्याची भानगड आवशीक कळलली. मेगला नावाच्या पौरा वांगडा मोनो काल आवशीक सांगाचे आदी वाडीक गेल्लो.

मोन्याची फटफटी गाडी होती. चुलत चुलत्यान इकुक काढल्यान त्येवा ती मोन्यान मागली. चुलत्यान पैशे कमी करून पूतनयाक ती दिली. तीच गाडी घेवन मोनो सबन फिरता. कमायलले अरदे त्या गाडयेच्या पोटाक लागतत. गाडी घेवन मोनो वाडीक मेगल्या वांगडा फिरा होतो ह्या तिका आज पानयाक गेली त्येवा कळला. पानयाक गेला काय अशे गजाली आपुनच कानार यतत.

मोन्याची मेगल्या वांगडची भानगड तशी उगड नाय होती. आवशीक तर कायच म्हायती नाय होता. मेगला बारावी करून नरशीनीचो कोर्स पुरो करून परत इल्ला. गस्ताली नोकरी बगूच्या आदी त्याच्या बापाशीक लकवो मारलो. त्येवा इला ता परत जावकच नाय. भावस गोयाक कामाक जाता. आवस यकली काय करतली हुनान ता नोकरेच्या भानगडीत पडना नाय. बापाशीक पेनशन हा, भावस नोकरी करता हुनान त्याका गरजय नाय हा.

मेगला शिकशनात तसा बरा होता. नपास जावचे आदी त्याना आपला शिकशन पुरा केल्ला. मोन्या वांगडा त्याचा सूत जुळान खरा तर वरास जाला. गस्ताली जत्रेक नाटकाच्या मदी भजी खावक हुनान अमन्याच्या तंबूत दोगाय बसलली. मोनो गंग्या वांगडा होतो तर मेगला सुसला नि बेबल्या वांगडा होता. गरम गरम भजी खाता खाता यकामाकाचे नजरेत भरलंली दोगाय फुडे यकली यकली भेटाक लागली. मोन्यान कदी कोनाक ही गोष्ट सांगाक नाय होती. मेगला दुकू भेटाक जाय खरा पुन उगड उगड पिरमाची कबुली त्याना देवक नाय होती. मोनो धावी नपास होतो. अब्यासात त्याचा कदीच लक्ष नाय होता. नपास जालो तोच बारीकसारीक कामा करूक लागलो. दिसाची मजुरी गावाक लागली तसो गावातल्या गवण्याक तो धरून रवलो. मोनो तसो वायट नाय होतो. त्याका काडयेचो छंद नाय होतो. गरिबीतलो असलो तरी आंगम्हेनतीन त्याना न्हाणसा घर बानला. रेती काडून टकलेवरसून गुणे हाडीसर सगळा आपला आपुन केला. मेगला त्याच्यार भाळला ह्या जरी खरा असला तरी कदी त्याना फुडला काय सांगाक नाय होता. मोन्यान कदी तरी इशय काडल्यान तर मेगला इशय बदलून भलताच काय तरी बोला.

कालच वाडीक फिरताना मोन्यान हसतच ईचारुन टाकला तर मेगला हुनाक लागला फुडलो इशय आता कित्या...? मोनो गप रवलो. मोन्याक म्हायती होता मेगला आपल्या वांगडा बोलता फिरता हुनजे लग्नाचा त्याच्या मनात आसा. लाजान इशय बदलता ह्या मोन्यान कायमच लक्षात ठेयलला. तो भाभडो होतो. बायलमानसा कदी अशी त्वांडान सांगनत नाय अशी तेची समजूत होती. मोन्या

राती जवच्या येळेक घराक इलो. आवस आता गप असतली हुनान त्याना "गे जवक घाल..." हुनत हात पाय धुले.

आवशीन जवक घातला ता जवन तो लोट्यार यवन खुरचेर बसलो. आवस यवन बाजूक बसली. फोटवार पसंती कळयली न्हवंरकारानी... फाल्या बगूक यवचे आसत.. 'मेगल्याक'...' आवशीच्या त्वांडसून ह्या आयकान मोन्या ताडकड उठलो..

"होय होय... लगीन ठरला त्याचा. सरकारी नोकरीवालो बगल्यान त्याच्या मामान..." आवस बोला होती तसो मोनो बधिर जाता तसो जावन जमिनिर बसलो.

मोन्याचे डोळे भरले. मोन्याचे आवशीन घरातसून तामयोभर पानी हाडला. पानी पिता पिता कदीच न रडनारो मोनो रडाक लागलो. बडबड करणारी आवस आता पदरान डोळे पुसा होती...

आठवणीच्या गोष्टी

राष्ट्रपण सावंत,
चिपळूण- रत्नागिरी
मो. ९४०३१४४३५६..

पोलीस गुरुजी ?

संपूर्ण जगात कोरोना नावाच्या विषाणूंनी थैमान घातले होते. बडे बडे म्हणणारे देशही हैराण झाले होते. प्रगत विज्ञान मानणारे तर काही श्रद्धा, भक्ति मानणारे देश अगदीच हतबल झाले होते असं म्हटलं तर ते कुणीच गैर म्हणणार नाही. मात्र कुणीही या कोरोनापुढे हार मानलेली नव्हती. त्याला हद्दपार करणार, त्यावर उपाय शोधणारच असा ठामपणे निर्धार सर्वांनीच केला होता. आजही ते दिवस आठवले कि प्रत्येकाच्या मनातील भीतीची विविध रूपे डोळ्यासमोरून तरळून जातात.

जगातील प्रत्येक देश या आपत्तीशी मुकाबला करत होता. तिथले राज्यकर्ते, शासन, प्रशासन अधिकारी कर्मचारी त्यात प्रामुख्याने डॉक्टर, नर्स, पोलीस, प्रशासकीय यंत्रणा डोळ्यांत तेल घालून अहोरात्र रुग्णालय मध्ये कोरोना बाधितांना वाचविण्यासाठी प्रयत्नांची पराकाष्ठा करत होते. प्रशासकीय यंत्रणेच्या सर्वच घटकांना त्यांच्या संबंधीत आणि काही सामाजिक स्वयंसेवी संस्था मदत करण्यासाठी पुढे आल्या होत्या. सर्वच यंत्रणांच्या सुरक्षेवर पोलीस आणि त्यांच्याशी संबंधित यंत्रणा साह्य करत होत्या. अगदी जीवावर उदार होऊन डॉक्टरांसह पोलीसही काम करत होते.

कुठलीही शासकीय योजना, उपक्रम, राष्ट्रीय कार्यात 'शिक्षक' हा घटक महत्वाचा समजून त्यांचे सहकार्य घेतले जाते आणि कोणतीही कुरबुर, अथवा विरोध न करता आपल्या नित्याच्या कामा सोबत शिक्षक दिलेल्या अवांतर कामाचा स्वीकार करतात. या कोरोना आपत्ती काळातही सुरक्षा यंत्रणा यांना सहकार्य म्हणून शिक्षकांना "पोलीस मित्र" म्हणून घेण्यात आले आणि राष्ट्रीय आपत्तीत योगदान म्हणून सर्वांनी ते विना तक्रार स्वीकारलेही होते. आजपर्यंतच्या सेवेत कोणत्याही शासकीय कार्यात काम करण्यास कधीच नकार दिलेला नसल्याने आम्ही शिक्षकांनी ते काम पन्नाशीपार केल्याचे कारण न देता स्वीकारले.

मला पोलीस, सैन्यात जाण्याची खूपच इच्छा होती. कॉलही आले पण काही तांत्रिक अडचणी मुळे ते जमले नाही. शिक्षक झालो, कोणत्याही का कारणाने असेना पण पोलीसांच्या सोबत काम करण्याची, प्रशासनाच्या सुरक्षा यंत्रणेला सहकार्य करण्याची, पोलीस मित्र होण्याची संधी मला शिक्षक असल्यामुळे मिळाली.

दोन-तीन दिवसांनी स्थळ बदलून ड्यूटी असायची. त्याप्रमाणे एका आठवड्यात मुख्य रोज पासून आतील गावात जाणाऱ्या एका फाट्यावर मला ड्यूटी मिळाली. सकाळी दहाच्या दरम्यान उभा असतांना समोरून एक आजी काठीच्या आधाराने चालत मी उभा असलेल्या जाग्यावर आली. लेका दम लागला अस म्हणत काही अंतर ठेऊन उभी राहिली. मी म्हटलं, 'आजी बसा त्या सिमेंटच्या बाकड्यावर. आजी दमलेली होती. तोंडावर मस्त कपडा बांधलेला होता. ती बाकड्यावर जावून बसली. मी विचारण्याआधीच आजी म्हणली, "लेका, काय चाललंय या दुनियेत ? कसला आजार आलाय ? माणूस माणसाला घाबरतोय, जवळ उभा रहात नाही. एकमेकांकड संशयाने बघतोय."

मी आजीला म्हटलं, 'आजी, पाणी हाय का जवळ ? आजीने पाण्याची बाटली पिशवीतून काढली. परत लेका तुझ्याकडं हाय ना पाणी ? उन्हात उभा आहेस ? आजी, तुम्ही प्या पाणी, माझ्याकडे पण पाणी आहे. आजीला पाणी प्यायच होतच . .

आजी पाणी प्यायल्यानंतर मी म्हटलं, 'आजी एकट्या कुठं फिरता, सोबत कोण नाही का ?' सगळीच चौकशी केली. गावातला शिक्षावाला मला दवाखान्यात सोडून बाजाराला गेलाय, तपासून झाल की फाट्यावर येऊन थांब म्हणाला, नसलीस तर मी येईन पुढं. त्याला त्रास कशाला म्हणून मीच इथं पुढं आलेय. येईल तो आता. आजीने पुन्हां सुरू केलंच कसली बीमारी दवाखान्यात पण हात धुवून या म्हणतात. तोंड बांधा सांगतात. ते कसलं ते औषधांचे थेंब हातावर टाकतात. गावात पण कुणीच कुणाकडे कामाशिवाय जाऊ नका म्हणतात. सगळी दुकान बंद, चाकरमानी गावात घ्यायचे नाहीत. आजीला भरून आलं. लेका, तुझ्या सारखे माझ दुन लेक मुंबईत आहेत. पण त्यांना यायला गाडी नाय आणि आलं तर पकडून पंधरा दिवस लांब ठेवणार घरात नाय घ्यायच.

जवळपास पंच्याहत्तरीऐंशी वर्षांची आजी अगदी खणखणीत बोलत होती. किती बीमारी बघितल्या पण ही असली कसली बीमारी ? आपल्याच माणसाला जवळ घेऊ नका. स्वतःच्या गावातपण घेऊ नका. नातवंड विचारतात पप्पा, बाबा कधी येणार, काम नाय दोन महीने मग पैसा कुतुन मिळणार ? मी इकडं कधी आल्यावर पोराना खाऊ नेते पण दुकान बंद, पोरं आता हाताकड बघतील घरात गेल्यावर. देवान हे बघायला मला कशाला ठेवलं ? अजून आजी एकतर्फीच बोलत होती.

मी म्हटलं, 'आजी घाबरू नका. सगळं व्यवस्थित होईल. येतील तुमचे लेक थोड्या दिवसात घरी. आजी म्हणाली, 'लेका तुझ्या तोंडात साखर पडो, तुझा शब्द खरा होऊ दे.'

मग आजीच्या लक्षात आलं, हा इथं का उभा, लेका तू कुठं जाणार ?' मी म्हटलं, 'इथंच थांबायचं आहे, कोण कुठं फिरतात, कामाशिवाय त्यांच्यावर लक्ष ठेवतोय. आजी म्हणली, 'लेका पोलीसांच काम ते ! दुसरे पोलीस मित्र रस्त्याच्या दुसऱ्या बाजूला होते. ते हसत तिकडून म्हणाले, 'आजी ते पोलीसच आहेत, हुशार आजी म्हणाली, 'असं कपडे नसतात पोलीसांच. मग मीच म्हटलं 'आम्ही पोलीसांना मदत करतोय सगळीकडे कुठं कुठं ते फिरतील म्हणून. मी आणि ते समोरच पोलीसमित्र आहोत. बिचाऱ्या आजीला 'पोलीसमित्र हा प्रकार काय माहीत. ती म्हणाली 'तुमचं काम काय ? आता मला राहावल नाही. उगाचच आजीला कोड्यात पडायला नको. हा कोण कुठला ? मग म्हटलं, 'आम्ही गुरुजी आहोत. आता शाळा बंद आहेत. सगळीकडे बंदोबस्त आहे. पोलीस कुठं कुठं फिरणार म्हणून आम्हांला मदतीला घेतलं

आहे. आजीचा गाववाला रिश्का घेऊन येई पर्यंत तिला ही कुणीतरी बोलायला माणूस हव होत. मुलांच्या चिंतेत, किरकोळ नेहमीच आजार यामुळे आजी मनमोकळं बोलत होती. आम्ही गुरुजी म्हटल्यावर आणखीन आपुलकी वाढली. आजी सावलीत बसूनच दुरुन गप्पा मारत होती. मला आश्चर्य वाटलं. आजीला स्पष्टपणे ऐकायला येतं होत. चप्पा नव्हता. काठी हातात. विशेष म्हणजे तिने तोंडाला रूमाल बांधला होता. पाणी सोबत होत. बसल्या जागेवरून बोलत होती. शिक्षक सरकारी सगळीच काम करतात हे आजीला माहीत होत. आजी म्हणाली, "म्हजे तुम्ही पोलीस गुरुजी !" करा लेकानो जीव संभाळून काम. आजीच्या या विधानाने मी मनमुराद हसलो. "आणि डोळ्यांच्या कडा ओलावल्या. 'पोलीस गुरुजी' मला मिळालेल्या आजपर्यंतच्या अनेक मानसन्मान इतका आजीने केलेला गौरव लाख मोलाचा वाटला. आम्हां सर्व शिक्षकांसाठी आत्मबल उत्साह वाढविणारे ते आजीचे शब्द होते . . एवढ्यात आजीची रिश्का आली. आजीकडून बरच शिकता आलं. गर्दी नको म्हणून एकटीच आली होती. सोबत स्वतःच पाणी, व्यवस्थित रूमाल तोंडावर बांधलेला, अंतर राखून बसणं, हे कोरोनाचे नियम आजीने कसोशीने पाळले होते. बोलताना आजीने नियमित बातम्या बघत असल्याचे आणि समाजातील चर्चा एकत असल्याचेही सांगितले होते. तिला आपल्या मुलालेकरांची काळजी होतीच. पण थोडं दुखतंय तर दवाखान्यात जाव म्हणून ती एकटीच दवाखान्यात जाऊन तपासून घेऊन आली होती. हल्ली ओळखीचे लोकही माणसाला टाळतात "कोरोना येण्याआधी पासूनच "वॅट्सअप फेसबुक वर होत असलेली मैत्री, प्रत्यक्षातील समोरासमोरच बोलणं नाहीच पण ओळख नसतांना समोर आपलीच मूल आहेत या आपुलकीने बोलणारी आजी खूप काही शिकून गेली. कोरोना वर आपण मात करणारच पण अशा जुन्या जाणत्यांचा आदर्श, त्यांची समयसूचकता नव्या पिढीने आणि प्रत्येकानेच शिकायला हवी. आजीची मूल लवकरच सुखरूप गावी येवोत तिला दीर्घायुष्य मिळो असं मी मनात म्हणत देवाला हात जोडले.

विहीर व बोअरवेल खुदाई संदर्भात माहिती नसते. त्यामुळे ब-याच बोअरवेल फेल होतात. यासाठी ग्राहकांनी बोअरवेल हे सप्टेंबर ते मे पर्यंत खुदाई करावी. व विहीर खुदाई एप्रिल -ते - मे *महिण्यात करावी यासाठी अधिक माहितीसाठी आमच्याकडे संपर्क करावा.

बोअरवेल नियम व अटी याप्रमाणे राहतील.

- श्रीराम बोअरवेल सिंगल फेज व थ्री फेज सबमर्सिबल पंपसेट योग्य दरात फिटींग करून मिळेल सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात
- प्रथमच आमच्याकडे अडचणी ठिकाणी ३०० फुट लांब गाडी बाहेर उभी करून, मोठे होल ६" (इंच) बोअरवेल ५०० फुटापर्यंत खुदाई करून मिळेल
- आम्ही इलेक्ट्रॉनिक मशिनने सर्व्हे केलेल्या बोअरवेल पॉईंटला जागेनुसार पर डे (प्रत्येक दिवशी) कमीत कमी ५००० लीटर ते १०००० लीटर पाण्याची १००% हमी दिली जाते.
- आमचेकडून बोअरवेलसाठी पाणी सर्व्हे व बोअरवेल मारून घेतल्यास बोअरवेलला पाणी न मिळाल्यास नियम व अटीनुसार १००% रक्कम १०० दिवसांनी परत दिली जाईल. बोअरवेल पूर्ण झाल्यानंतर संपूर्ण पेंमेंट भरून घेतले जाईल तत्पूर्वी आमच्या अॅग््रीमेंट पेपरवरती आपली सही घेतलीजाईल.
- बोअरवेलचे पाणी सर्व्हे करतवेळी अॅडव्हान्स (डिपॉझिट) म्हणून रु.६०,०००/- व ड्राय एरीया (कमी पाण्याचा भाग) असेल तर रु.७०,०००/- पर्यंत अॅडव्हान्स रक्कम जागेवरती भरून घेतली जाईल. त्यानंतर पाणी पॉईंट सर्व्हे केला जाईल. (गोवा एरियामध्ये बोअरवेल अॅडव्हान्स १ लाख रुपये भरून घेतले जाईल.)
- आमचेकडे 3D जर्मन इलेक्ट्रॉनिक टेक्नॉलॉजी मशिनद्वारे १५०० फुटापर्यंत बोअरवेल व विहीरीचा पॉईंट सर्व्हे करून दिला जातो.
- बोअरवेल खुदाई व पंपसेट दोन्ही आमच्याकडून करून घेतल्यास संपूर्ण २ वर्षे पाण्याची गॅरंटी दिली जाईल व २ वर्षात बोअरवेलला पाणी कमी झाल्यास संपूर्ण पेंमेंट परत दिले जाईल किंवा त्याबदल्यात मोफत दुसरी नवीन बोअरवेल खुदाई करून मिळेल ही ग्राहकांनी नोंद घ्यावी.
- आमचेकडे 1 HP ते 20 HP पर्यंत थ्रीफेज सोलर पंपसेट फायनान्ससह १ वर्षाच्या मुदतीसह फिटींग करून देऊ. (नियम व अटी लागू) कमीत कमी डाऊन पेंमेंट ३०% असेल.

फायदे - १० वर्षे लाईट बिलाची चिंता नाही, लोडशेडींगची भीती नाही, व्होल्टेजचा कोणताही प्रॉब्लेम नाही, सोलर पॅनेलला १० वर्षांची गॅरंटी व पंपसेटला दोन वर्षांची गॅरंटी.

- आमचेकडे पंपसेटला २ वर्षे गॅरंटी दिली जाते व १ वर्षे संपूर्ण फ्री सर्व्हिस दिली जाते. १ वर्षांनंतर सर्व्हिस चार्ज घेतला जातो.
- तसेच पंपसेट २ वर्षांपर्यंत खराब झालेस दुसरा नवीन पंपसेट पहिल्या गॅरंटीमध्ये फिटींग करून दिला जातो व फक्त सर्व्हिस चार्ज रु. १०००/- घेतले जातील.
- विहीरीतील गाळ काढून मिळेल. तसेच विहीरीत आडवे होल १० फुट ते २० फुट मारून मिळेल. (१३) आम्ही खुदाई केलेल्या बोअरवेलला दुसऱ्याकडून पंपसेट फिटींग केल्यानंतर त्याची रिपेअर आणि पंपसेट अडकल्यास आमच्याकडून सडहस मिळणार नाही.
- आमच्याकडे कोणत्याही कंपनीचा पंपसेट, डोमेस्टीक पंप, ओपनवेल पंप. ४ (इंच) / ६" (इंच) सबमर्सिबल जुना पंपसेटदेऊन नवीन पंपसेट योग्य दरात २ वर्षे गॅरंटीसह नवीन पंपसेट घेऊन जा. (नियम व अटी लागू राहतील.)
- आमचेकडून कॅमेराद्वारे अडकलेला पंपसेट किंवा बोअरवेलचा काही प्रॉब्लेम असेल तर किंवा बोअरवेलच्या पाण्याच्या पातळीची संपूर्ण पहाणी करून मिळेल. ८०० फुटापर्यंत संपूर्ण बोअरवेल फक्त रु. ४०००/- पाहणी करून देऊ.

जुने बोअरवेल अडचणी ठिकाणी ३०० फुटापर्यंत लांब गाडी उभी करून बोअरवेल साफ करून मिळेल. तसेच हवे असल्यास जास्त खोली वाढवून मिळेल. तसेच अडकलेले पंपसेट योग्य दरात काढून मिळेल

आमचेकडे ३ वर्षे गॅरंटी सह होलसेल दरात कॉलमपाईप (बोअरवेल पंपासाठी योग्य) व शेतीसाठी PVC पाईप ऑर्डर प्रमाणे घरघरच मिळेल.

- 1" - 21kg- 1300 kg (कॅपासिटी) - 10 फुटी - 185/- परनग (500 फुटा पर्यंत)
- 1,1/4" - 21kg-1800 kg (कॅपासिटी) - 10 फुटी - 252/- पर नग
- 1½ - 21kg -1900kg (कॅपासिटी). 10 फुटी - 340/- पर नग
- 2" - 21kg - 3800kg कॅपासिटी- 10 फुटी - 540/- परनग
- 2-1/2" - 25kg- 4000 kg -(कॅपासिटी) -(800 फुट) - 610/- परनग
- 3" - 27kg -9900kg- (कॅपासिटी)- 900 फुट - 1300/- पर नग

अधिक माहिती साठी आमच्याकडे संपर्क करावा. श्रीराम बोअरवेल.

पत्ता : नवीन शिरोडा नाका, जीवनरक्षा हॉस्पिटल समोर, मळगाव रोड, सावंतवाडी - ४१६५२०

7774851004, *9420293799 *7768898659, *7588570587, 9422874647

Email-shriramborewells99@gmail.com, Website: www.shriramborewells.com

सोनेरी दुनिया

श्री. श्रीराम शेट्टे.
नालासोपारा.

अखिल चित्रपट विश्वाच्या क्षितिजावरचा महानायक

"हम जहा खडे होते है लाईन वहांसे शुरु होती है " हा अमिताभ चा प्रसिद्ध डॉयलाग वास्तविक जीवनात पण त्याने खरा केला. अपयशाचे अनेक हादरे सोसत असताना सन १९७३ साली प्रकाश मेहरांचा जंजीर चित्रपट आला आणि अमिताभ रातोरात स्टार झाला. पाठोपाठ आलेला 'दिवार' १९७५ आणि 'शोले' १५ ऑगस्ट १९७५ या चित्रपटांच्या प्रचंड यशामुळे पुढे चित्रपट जगताची सर्व समिकरणे त्याने बदलली.

लोकप्रियतेच्या माऊंट एव्हरेस्टवर इतक्या उंचीवर तो जाऊन बसला आहे कि इतरांना तिथपर्यंत कधी पोहचताच येणार नाही. तेव्हाचा सुपरस्टार राजेश खन्ना याला त्याने मागे टाकल. पुर्वीचे चार दिग्गज अभिनेते दिलिपकुमार, राजकपूर, देवआनंद आणि सुनिलदत्त हे भारतीय चित्रपट सृष्टीचे चार दीपस्तंभ होते. अमिताभ आला आणि या सर्वांना मागच्या रांगेत जावे लागले.

अमिताभचा पराकोटीचा अभिनय, संवाद फेकीचे विलक्षण कौशल्य, विनोदाचे अप्रतिम टायमिंग. रूबाबदार व्यक्तिमत्व, दमदार एन्ट्री आणि या सगळ्यांवर कडी करणारा त्याचा तो आसमंत भेदणारा भेदक आवाज या सर्व शस्त्रास्त्रांनी सज्ज असलेला अमिताभ ! त्याने अवघे चित्रपट विश्व बदलले. अन्यायाविरुद्ध लढणारा, गरीबांचा मसिहा, कायद्याने न्याय मिळत नसेल तर कायदा हातात घेऊन दुर्जनांचा विनाश करून गरीबांना न्याय मिळवून देणारा नायक अशी जनमानसात त्याची एक प्रतिमा तयार झाली. लोकांना ती भावली. चित्रपट निर्माते आणि दिग्दर्शक यांना त्यासाठी एक महत्वाचा अमुलाग्र बदल करावा लागला. तो म्हणजे कथा , पटकथा ,संवाद, नेपथ्य, संगित, गाणी या चित्रपट जगताच्या सर्वच महत्वाच्या गोष्टी आता अमिताभची देहबोली आणि अभिनय कौशल्य याला साजेशा बनवाव्या लागल्या. अमिताभने अवघी ,सिनेसृष्टी आपल्या असिम गुणवत्तेने १८० अंशाच्या कोनात फिरवली.

आज अमिताभ स्टार आफ द मिलेनियम झालाय. वयाच्या ब्याऐशीव्या वर्षी तितक्याच ताकदीने चित्रपट विश्व आणि टेलिव्हिजनच्या मीडियासोबत काम करत आहे. कामात सतत व्यस्त आहे. त्याच्या आधी आलेले आणि नंतर आलेले व येणारे त्याच्या उंचीच्या जवळपास कधीही पोहचू शकणार नाहीत. त्याच्या नंतर आलेले तरूण अभिनेते मिथुन, गोविंदा, अनिल कपूर, जैकी श्रॉफ एक जमाना गाजवून काम मिळत नाही म्हणून घरी बसलेत. शाहरूख, सलमान, अजय देवगण, अक्षय कुमार, अमिर खान हे एकमेकांस तोडीस तोड आहेत. त्यात एकटाच कोणी विशेष नाही. पण अमिताभ ची जागा कोणीच घेऊ शकणार नाही.

हे सगळे यश अमिताभला एका दिवसात लाभलेले नाही. ११ ऑक्टोबर १९४२ रोजी उत्तरप्रदेशच्या इलाहबाद येथे अमिताभ बच्चनचा जन्म झाला. वडील डॉ. हरिवंशराय बच्चन हिंदी साहित्यातील सुप्रसिद्ध कवी होते. वडीलांनी त्यांचे नाव इन्किलाब ठेवले होते. पुढे बदलून ते अमिताभ ठेवण्यात आले. वयाच्या विसाव्या वर्षी अमिताभने चित्रपट सृष्टीत प्रवेश केला. काम मिळवण्यासाठी निर्मात्यांचे खुप उंबरठे झिजवले. तसुवीं ऑल इंडिया रेडिओ मध्ये इंटरव्यू दिला होता. अमिताभचा आवाज त्यांना आवडला नाही. सात हिंदुस्थानी मध्ये छोटीशी भूमिका मिळाली. हा त्याचा पहिला चित्रपट. जया भादुरी चे अमिताभ वर प्रेम होत. तीचे अनेक निर्मात्याबरोबर चांगले संबंध होते. अमिताभला काम मिळवण्यासाठी ती अनेकांना शब्द टाकत होती. सन १९७१ परवाना, १९७२ बॉम्बे टू गोवा, अशी छोटी मोठी काम करीत असताना तो दिवस उजाडला.

धर्मद्र, देवआनंद, राजकुमार या सारख्या दिग्गज अभिनेत्यांनी नाकारलेला 'जंजीर' या चित्रपटासाठी प्रकाश मेहरांनी अमिताभ ला साईन केले. अमिताभने संधीचे सोने केले. चित्रपट रीलीज झाला आणि अमिताभ रातोरात स्टार झाला. त्यानंतर १९७५ साली दिवार हिट झाला. त्याच वर्षी १५ ऑगस्ट १९७५ रोजी ऐतिहासिक 'शोले' चित्रपट प्रदर्शित झाला. या चित्रपटाने अनेक रेकॉर्ड तोडले. अमिताभ प्रसिद्धिच्या आणि लोकप्रियतेच्या शिखरावर पोहचला आणि नंतर परत कधीच मागे गळून पाहीले नाही.

पण एक वेळ तो वाईट दिवस आला. 'कुली' चित्रपटाच्या शुटींग दरम्यान अमिताभ गंभीर जखमी झाला. अगदी मृत्यूच्या दारात गेला. चाहत्यांमध्ये शोककळा पसरली. सगळे अमिताभ बरा व्हावा म्हणून प्रार्थना करू लागले. अखेरीस देवांने त्यांची हाक ऐकली. अमिताभ मृत्यूच्या दाढेतून परतला . मध्ये बराच काळ गेला. अमिताभ चा अभिनय आता लोक विसरले होते. लोकांना नविन काही बघायची सवय झाली होती. त्याचे चित्रपट आता फ्लॉप होऊ लागले. लागोपाठ चित्रपट पडल्यावर निर्माते मनमोहन देसाई यांनी आत्महत्या केली. एक काळ असा आला की अमिताभ कर्जबाजारी झाला. बंगला जप्त करायची वेळ आली .

पण अमिताभ खंबीरपणे उभा राहिला. स्वतःच्या शैलीत बदल केला. टेलिव्हिजनच्या सोबत काम सुरू केले. गेलेली संपती आणि सन्मान परत मिळवला. अग्नीपथ अग्नीपथ अस म्हणत वडीलांनी दाखविलेल्या आगीने होरपळलेल्या रस्त्यावर चालत राहिला.

लता मंगेशकर, बाळासाहेब ठाकरे , अमिताभ बच्चन आणि सचिन तेंडुलकर या चार जागा खालीच ठेवायच्या असतात. ते जेथे उभे असतात तिथूनच लाईन सुरू होते. परमेश्वराने त्यांच्याजागी पर्याय दिलेला नाही. पाचवी जागा नरेंद्र मोदी निर्माण करीत आहेत ती वेगळी गोष्ट.

वाचायलाच हवे असे

श्री. विलास भि.कोळी
MOB - 9763084499

वाड्याचे स्वरूप (भाग -१)

लुप्त होत चालेले वाडे आणि त्याबरोबर विस्मृतीत चाललेली वाडा संस्कृती याबद्दलची माहिती देणारे वाडा हे पुस्तक श्री. विलास कोळी यांनी लिहून 'वाडा' संस्कृतीची ओळख येणाऱ्या पिढीसाठी पुस्तकरूपाने अमूर्त ठेवले आहे. त्या पुस्तकातील काही भाग पुन्हा एकदा वाचकांच्या भेटीला येत आहे

निंबोणीचं झाड करवंदी, मामाचा वाडा चिरेबंदी हे बालगीत म्हणताना मामाचा तो चिरेबंदी वाडा कायमच सगळ्यांच्या डोळ्यासमोर उभा राहतो. पण हल्लीच्या नवीन पिढीला या बालगीतातून वाडा म्हणजे काय समजावून सांगता येईल का ?

वाडा म्हणजे आपल्या पूर्वजांच्या गत वैभवाची साक्ष देणारा, कलाकुसर व वास्तुकलेचा उत्तम नमुना असलेला वाडा हे महाराष्ट्राचे आकर्षण तर आहेच. पण राजवैभवाचे प्रतिक, तसेच यशस्वी व्यवस्थापनाचा आणि कारभाराचा उत्तम नमुना ही आहे. जनमानसात आदराचे स्थान वाड्याला आजही आहे. वाड्यांची मुळ रचना सर्वत्र सारखीच आढळते फक्त त्याच्या व्यक्तीच्या ऐपतीनुसार आकारमान व सजावटीत बदल झालेला दिसतो.

वाड्याविषयी सांगायचे झाल्यास वाडा हा इमारतीचाच एक प्रकार. दगडी चिरेबंदी आयताकार वाडा. आक्रमण किंवा चोरी/दरोडा यापासून बचाव करण्यासाठी व सुरक्षेसाठी चारी बाजूने उंच भिंत. त्या भिंतीला मध्ये मध्ये बुरुज जागोजागी सोडलेल्या जंग्या. वाडा म्हटलं की प्रथम दिसतो तो भला मोठा दरवाजा. या दरवाज्यातून घोडेस्वार घोड्यावर बसून आत जाईल असा अस्सल सागवानी लाकडाचा पंधरावीस फुट उंचीचा नक्षीदार दरवाजा. त्यातूनच उघडणारा एक छोटा दिंडी दरवाजा. दरवाजा तोडू नये म्हणून आडव्या लोखंडी पट्ट्या, त्यावर लोखंडी टोकदार खिळे. लाकडी बिन्नी त्यावर ठिकठिकाणी पितळी वाट्या. दरवाजाच्या आतल्या बाजूने दार बंद करण्यासाठी अडसर त्याला इंद्रकील किंवा आगळ असे म्हटले जाते. काही ठिकाणी साखळकोंड्याची व्यवस्था असते. फुट-दीडफुट उंचीचा दगडी किंवा लाकडी उंबर असतो.

दरवाज्यावरील कोनाड्यांमध्ये गणेश मूर्ती, सूर्य चंद्र. आजूबाजूला दगडात कोरलेल्या देवड्या, वरच्या बाजूला मेघडंबरी. मेघडंबरी चा भार तोलण्यासाठी मगरीच्या आकाराचे तीर. वाड्याला बाहेरील बाजूने दगड व आतील बाजूने शेण, माती, शाडू, वाळू आणि पिंजर घालून सारवलेल्या भिंतीचा गिलावा. असा गिलावा अजूनही निघता निघत नाही. त्या भिंतीवर काढलेली वेगवेगळी रंगीबेरंगी भिंतीचित्रे, वाड्याची वास्तू बघणारे अदबीने उभे राहण्यास भाग पाडणारी. दरवाजा ओलांडून पुढे आल्यास दोन्ही बाजूला भिंतीतच असणाऱ्या कमानी. आत आलं की बाहेरच्यांनी बसावं म्हणून व पहारेकऱ्याची व्यवस्था असलेली ओसरी किंवा नगारखाना.

वाड्याच्या मुख्य इमारतीत प्रवेश केल्यावर लागतो भव्यदिव्य चौक. तोही आकाशा पर्यंत खुला असलेला. चौकात पाण्याने तुडुंब भरलेली विहीर/आड अथवा पुष्करणी. बाजूने सोपा. सोप्याला बरेच खांब असतात. सोप्याच्या भिंतीला कोरीव शाडूत नक्षीकाम केलेलं गणपतीचं मंदिर किंवा गणपतीची देवळी. सोप्यावर पाहुण्यांच्या बसण्याची व्यवस्था, कारकुनाचे फड, मालकांची गादी असायची. महिर्पणी, लाकडी खांब, प्रत्येक खांबावर कोरलेली नक्षी, लाकडी तुळ्या, सज्जे, खिडक्या, चौकटीवर असणारी लाकडात कोरलेली वेल डोळे दिपपून टाकतात.

पुढे चालून गेल्यावर एका क्रमाने असणारा दिवाणखाना, माजघर, भांडारगृह, स्वयंपाकघर, देवघर, लाकडी जिना. काही ठिकाणी दगड मातीचे भरीव जिने आहेत. जिऱ्याखाली असणारे एका कोपऱ्यात बाळंतीणीची खोली, स्वयंपाकघर त्याच्या भिंतीत कपाटे, ताकाचा खांब, चुलीजवळ खिडकी, घागरींचा कट्टा, गाडग्यांच्या उतरंडीचा कट्टा, पिंपाचा कट्टा, स्वयंपाकघराच्या मागे तुळशी कट्टाच अंगण, चुळा भरायला, पायावर पाणी घ्यायला कोपऱ्यात दगडी मोरी, अन एका बाजूला न्हाणीघर. न्हाणीघर देखील घडीव दगडांचे, धूर कोंडू नये म्हणून छतातून उजेड येण्यासाठी आणि चुलीचा धूर जाण्यासाठी 'सान' असतं.

अशा वास्तूच्या बांधकामात लाकडाचा, चुऱ्याचा, दगडांचा, मातीचा मुक्त वापर केलेला दिसतो. जिथे महिलांची ये जा असायची. पहिल्या चौकातून दुसऱ्या चौकात जाण्यासाठी ज्या खोलीचा वापर करायचे त्यास माजघर म्हणत असत. माजघराच्या खोलीचा दरवाजा जाळीदार असायचा जेणेकरून पहिल्या चौकात कामानिमित्ताने आलेल्या पुरुषांना आतील महिला दिसू नयेत हा त्यामागील उद्देश असायचा.

भिंतीत कोनाडे, खुंट्या, फडताळे असतात. भिंती खूप जाड असल्याने वाड्यात शिरल्याबरोबर नैसर्गिकरित्या हिवाळ्यात उष्णता मिळते व उन्हाळ्यात थंडावा मिळतो. दुसऱ्या मजल्यावर मोठे दालन आणि बऱ्याच खोल्या असायच्या. अशा वाड्याच्या रचनेत शत्रूला हुलकावणी देण्यासाठी काही वैशिष्ट्यपूर्ण योजना ही होत्या. वरच्या मजल्यावर एखाद्या खोलीचा दरवाजा उघडल्यावर पुढे पायऱ्या नसायच्या, शत्रूने पुढे पाय टाकल्यास खाली पडून कपाळमोक्ष ठरलेला. संकटकाळी सुरक्षित ठिकाणी जाण्यासाठी केलेली सोय म्हणून काही वाड्यात भूयार ही असायची. वाड्याच्या अंगणातील बाग बगीचा, आजूबाजूला वेगवेगळी निसर्ग पूरक झाडे. गतवैभवाची साक्ष देणारी कित्येक पिढ्यांचा वारसा जपणारी वास्तू म्हणजे वाडा.

उर्वरित पुढील भागात.

वास्तव

वृक्ष लागवडीला प्राधान्य द्या !

विश्वनाथ पंडित

महामार्ग विभागाच्या वतीने मुंबई गोवा राष्ट्रीय महामार्गावर प्रवाशांसाठी विश्रांती क्षेत्रांची सोय केली जात आहे मी समाधानकारक बाब आहे. मात्र त्यांची देखभाल, स्वच्छता सातत्याने, काटेकोरपणे होत रहावी शिवाय अन्य ठिकाणीही अशा सोयी व्हाव्यात अशी अपेक्षा करीत असताना वृक्षाविना उजाड झालेल्या महामार्गाच्या दोन्ही बाजूंना शक्य तितक्या लवकरात लवकर मुहूर्त पाहून वृक्ष लागवड सुरू करणे अत्यंत निकडीचे, महत्वपूर्ण आहे जेणेकरून निदान उद्याच्या युवा पिढीला प्रवासात नैसर्गिक सावलीचा आनंद घेता येईल.

हवामान, जमीन, पाण्याचा अभ्यास करून कृषी हवामान विभागानुसार वृक्ष लागवडीचे नियोजन होणे आवश्यक आहे. बऱ्याचदा लागवडीचे दिलेले उद्दिष्ट पूर्ण करण्यासाठी कुठल्याही प्रजाती, वनस्पतीची काहीवेळा निवड केली जाते. कुठल्या जागेवर कुठल्या झाडांची लागवड करावी, रोपे कशी करावी, रोपे बेणे उपलब्धता लागवडीसाठी खड्डे आकार, लागवडीची पद्धत याची माहिती असणे आवश्यक आहे. लागवडीनंतर पाणी, खते व्यवस्थापन, सावली, जनावरांपासून संरक्षणाचे नियोजन झाले, तर रोपवून किंवा लागवड केलेली झाडे चांगली वाढतील. त्यामुळे परिसर समृद्ध, संपन्न होण्यासाठी मदत होणार आहे. वृक्ष लागवडी वेळी बऱ्याचदा प्रदेशनिष्ठ नसलेल्या, आपल्या जंगलामध्ये न आढळणाऱ्या प्रजातींची लागवड केली जाते. पर्यावरण पूरक वनस्पतीची निवड न केल्याने अन्नसाखळ्या सुद्ध होण्याऐवजी त्यावर दुष्परिणाम होतो, असे निदर्शनास आले आहे. यासाठी पर्यावरण पूरक वनस्पतीची लागवड होणे आवश्यक आहे. राष्ट्रीय महामार्गाच्या परिसरात सार्वजनिक जमिनी, गायराने, शाळा, महाविद्यालय परिसर, पाण्याचे पाट, नद्या, नाले, तलाव, रस्ते, शेताचे रस्ते, शेताचे बांध, शेतातील घरे, गावातील घरे इ. ठिकाणी वनस्पतीतील गुण, गुणधर्म, आकारमान इ.चा विचार करून लागवड करणे आवश्यक आहे.

रस्ते द्रुतफर्मा, छोट्या रस्त्याच्या कडेला सरळ उंच जाणारी झाडे निवडावीत. उदा. पुत्रंजिवा, अशोका, सिल्ह्वरओक, सुरू, मोठ्या रस्त्यांसाठी सावली देणारी, फळे, फुले येणारी झाडे निवडावीत. उदा. वड, चिंच, बकुळ, आंबा, बाहावा, कांचन, आपटा, कदंब, सीताअशोक, सुरंगी, सुरमाड, नारळ, करंज, रेनट्री इत्यादींचा यामध्ये समावेश करता येईल.

गायराने पडीक जागा इ. ठिकाणी बहुउद्देशीय वनस्पती यात गुरांना चारा देणारी, जळणासाठी लाकूड देणारी, औषधी, इमारती लाकूड देणारी, जंगली फळझाडे इ. प्रकारची झाडे लागवड करावीत. उदा. अंजनी, बोर, पांगारा, सुबाभूळ, कवठ, इलायती चिंच, आवळा, हिरडा, बेहडा, कडुनिंब, बाभूळ, ऑस्ट्रेलियन बाभूळ, बिबळा, कॉपरपॉड ट्री, सुरू, निलगिरी, सलई, बेल, पाडळ, टेटू, शिवण, फणस, बिबळा, मोह, पळस, कोकम, पांढरा कुडा, काळाकुडा, सावर, काटेसावर इ. झाडे लागवड करावीत.

अध्यात्म

ज्योतिर्विद
उदय हुदवडकर,
बुरंबावडे- देवगड
मो.८३९००५३९८४

शरीरातील पंचतत्त्वे

आपल्या शरीरातील कुंडलिनीबाबत आपण यापूर्वी जाणून घेतले आहे. मेंदूत वास्तव्य असणारी ही कुंडलिनी सुप्त (झोपलेल्या) अवस्थेत असते. अर्थात ही कुंडलिनी म्हणजे स्थानिक किंवा स्थिर विद्युतशक्ती म्हणजेच सुप्त-शक्ती. या शक्तीचे मेंदूतील अब्जावधी पेशींवर नियंत्रण चालते. पाश्चात्य तत्त्वज्ञानानुसार २.४ अब्ज तर भारतीय तत्त्वज्ञानानुसार ३.३ अब्ज पेशी मेंदूत असतात अशी माहिती प्रसिद्ध आहे. या अब्जावधी पेशींचे पाच विभिन्न प्रकार हे पृथ्वी, जल, अग्नी, वायू आणि आकाश या पंचतत्त्वांचे प्रतिनिधित्व करतात.

शारीरिक जडण घडण, देह, अस्थी, मांस या शरीराच्या ठिकाणी पृथ्वीतत्व आढळते. या ठिकाणी जीवशक्ती जड व अचल बनतात. यांच्या ठिकाणी कोणतीही रासायनिक क्रिया होत नसल्याने या घटकांना क्रियाशील करण्यासाठी अधिक ऊर्जा लागते. अधिक लठ्ठ व्यक्तीमध्ये हे पृथ्वीतत्व अधिक असते. पृथ्वीतत्व उदासीन असल्यामुळे अशा व्यक्ती निश्चित, क्रियाशीलतेत मंद, संघर्ष, कष्ट यांपासून दूर असतात. शरीरात पृथ्वीतत्वाचे प्रमाण सुमारे ३० प्रतिशत आहे.

शरीरातील मूत्रपिंड, जननेंद्रिये (पुरुषाचे वृषण व स्त्रीचे रज:पिंड), लैंगिक ग्रंथी, पेशी, मांस, वीर्य यांच्या ठिकाणी आढळणारे जलतत्त्व (द्रव्य) हे शरीराचा जीवन प्रवाह चालू ठेवते. हे तत्व थंड असून नकारात्मक असे आहे. शरीरातील रक्ताभिसरण आणि उष्णता नियमन करण्याचे महत्त्वाचे काम हे जलतत्त्व करीत असते. शरीरात जलतत्त्वाचे सुमारे ७० प्रतिशत प्रमाण आहे.

शरीरातील जठर, प्लीहा, यकृत, अग्निपिंड किंवा स्वादुपिंड, अधिवृक्क ग्रंथी यांचे ठिकाणी अग्नितत्व नांदते. हे तत्व शरीरातील इंद्रिये कार्यरत राखते. रक्त, मांस, स्निग्ध पदार्थ, हाडे यांची निर्मिती होण्यास हेच अग्नीतत्व सहाय्यकारी असते. हे अग्नितत्व अन्नाचे पचन घडवून शरीराला पुरेसे बलवान ठेवते. तहान व भूक प्रवृत्त करते. चिंतनशीलतेची वाढ करते. या तत्त्वात कमतरता पडल्यास भ्रमिष्टता, कावीळ, पंडुरोग, दृष्टीदोष, फेफरे येणे यांसारखे विकार उद्भवतात. अग्नितत्व हे सकारात्मक मूलतत्त्व मानले गेले आहे.

वायुतत्व हे अत्यंत महत्त्वाचे जीवनतत्व आहे. शरीराच्या प्रत्येक अवयवाला पोषक आणि मार्गदर्शक असे हे तत्त्व मानले जाते. श्वसन व रक्ताभिसरण, हृदयाच्या सर्व क्रिया, मल व मूत्र खालच्या दिशेने उतरवण्याची क्रिया वायूमुळे होत असते. वायुतत्वामुळे मेंदूतील मानसिक कार्य, स्मरणशक्ती कार्यरत राहते. कफ आणि पित्त जड असल्याने एका जागेकडून दुसरीकडे त्यांचे वहन करण्याचे काम वायुतत्व करते. प्राण, व्यान, अपान, उदान व समान या पाच प्रकारांनी वायू शरीरात काम करीत असतो. वायुतत्व हे शरीरातील छाती, फुफ्फुसे, आतडी, सर्व प्रकारच्या वाहिन्या यांच्या ठिकाणी आढळते. हे सकारात्मक तत्व आहे

आकाशतत्व सर्वव्यापी आहे. जेथे मोकळी जागा असेल तेथे आकाशतत्व असते. ऐकण्याची क्षमता, पाहण्याची क्षमता, स्मरणशक्ती, बोलण्याची क्षमता, आकाश तत्वामुळे साध्य होतात. शरीरातील पोष ग्रंथी, पाईनी ग्रंथी, अवटू व परावटू ग्रंथी तसेच गल ग्रंथी यांच्यावर या आकाशतत्वाचे नियंत्रण असते. शहाणपणा व विवेक यावरही आकाश तत्वाचे नियंत्रण असते. शरीरात हवेचा मुक्तपणे सर्वत्र संचार नसल्याने पक्षाघात, हृदयविकार, बेशुद्धी यांसारखे विकार उद्भवू शकतात. आकाशतत्व हे एक नकारात्मक मूलतत्व आहे.

शरीरात लागणारी ही पाच तत्त्वे योग्य रीतीने नांदविल्याने अन्नाचे योग्य प्रकारे अभिशोषण होऊन आरोग्य राखले जाते.

पाणी

पाण्यावाचुन जगणे नाही
पाण्यावाचुन मरणे नाही
आग ओकते पाणी आता
पाण्यावाचुन जळणे नाही

पाण्यावाचुन फुलणे नाही
पाण्यावाचुन झुलणे नाही
पाणी वाटे जिवलग कोणी
पाण्यावाचुन झुरणे नाही

पाण्यावाचुन हलणे नाही
पाण्यावाचुन मुरणे नाही
पाणी आहे जीवन आता
पाण्यावाचुन खुलणे नाही

पाण्यावाचुन पिकणे नाही
पाण्यावाचुन डुलणे नाही
सुंदर दिसते पाणी कितके
पाण्यावाचुन भुलणे नाही

पाण्यावाचुन काही नाही
पाण्यावाचुन रुळणे नाही
पाणी पाणी आणिक पाणी
पाण्यावाचुन जुळणे नाही!

बाबू घाडीगांवकर

पाणी

पाणी अडवावे, पाणी जिरवावे
अनमोल त्या प्रत्येक थेंबासाठी
काही क्षण आपलेही द्यावे

पाण्यावाचून सृष्टी नाही
चराचरी चैतन्य भरून राही
चैतन्य ते टिकविण्यासाठी
आपलेही योगदान जरूर द्यावे..

निर्झरात पाणी, सरितेत पाणी
तरीही मानवा 'कमीच' पाणी
ग्रीष्मातही निर्झर वाहण्यासाठी
यत्न मानवा जरूर करावे..

वसुंधरेवर हे अस्तित्व जलाचे
हे भाग्य नाही, इतर ग्रहगोलांचे
देवकृपा ही जपण्यासाठी
थेंब थेंब पाण्याचे वाचवावे

संतोष पवार,
सावंतवाडी

पाणी

पाणी म्हणजे जीवन ।
पाणी म्हणजे गरज ।
पाण्याविना काही नाही ।
पाणी नेहमी सरस ।

जीव होतो कासावीस ।
नसे जेव्हा जल येथे ।
उन्हाळ्यात सदा याची ।
का कमतरता भासे?

थकलेला वाटसरू ।
किती होतोय आनंदी ।
जेव्हा पाणी मिळे त्यासी ।
सर्वजण पाण्या वंदी ।

ऊन हे रखरखते ।
जीव येथे गुदमरे ।
नको संकट जलाचे ।
पाणी जपू सारे सारे ।

रंगहीन चवहीन ।
पाणी आपले जगणे ।
नको दुर्लक्ष त्याकडे ।
हेचि सर्वांना मागणे ।

करू सृष्टी सुखी अशी ।
वनराई सजवूनी ।
स्वच्छ धरणी करूया ।
जल हेच वाचवूनी ।

स्वाती विष्णु नद्ये,
सातारा

पाणी

पाणी म्हणा जल म्हणा
तोय म्हणा उदक म्हणा
नीर म्हणा जीवन म्हणा
आपापली तृषा शमवा.

थेंब थेंब माझा वापरा
विश्वात नसावी वानवा
समृद्ध शेती विद्युल्लतेसाठी
जीवनाच्या समृद्धतेसाठी.

जतन करा माझे नीट तुम्ही
नाहीतर जगण्याचा येईल वीट
सजीव सारे माझ्यावर अवलंबून
सृष्टीचा मी अविभाज्य घटक.

पाणपोई असूद्या तुमच्यासाठी
पक्षांसाठीही ठेवा तुम्ही जल
तृषा शमवा सजीवांची तुम्ही
पुण्य असे हे सर्वांसाठी बहुमोल.

पाणी तृषा भागवी छान
वापर करावा तयाचा जपून
मग सणाधानी होतील जन
म्हणून प्रत्येक थेंब अनमोल.

सुखदा सयाजीराव गोरड,
दापोली

छत्रपती शिवाजी महाराज

जिजाऊंच्या पोटी
एक सिंह जन्मला
स्वराज्यासाठी ज्याने
आपला देह झिजवला

भवानी मातेचे छत्र
त्यांच्या डोक्यावर होते
महाराष्ट्रातील रयतेच्या
ते हृदयात होते

स्वराज्यात नव्हता
कोणताही जात धर्म
सर्वधर्मसमभाव हेच
त्याचे कर्म

त्यांच्या काळात होती
सुखी सारी प्रजा
ते होते जनतेचे
आदर्श जाणता राजा

स्वराज्यासाठी लढताना
लावली जीवाची बाजी
धन्य ते आमुचे राजे
श्री छत्रपती शिवाजी

कु. इशांत राजेंद्र पागडे,
इयत्ता सात

बेडमी पुरी

स्वाती पाटील
पलूस, सांगली

आज आपण स्वादिष्ट बेडमी पुरी बनवायला शिकणार आहोत. चला तर मग पदार्थ करून पाहूया .(पुढील भागात याबरोबरची बटाट्याची भाजी बनवायला शिकूया)

साहित्य -

- उडीद डाळ
- व मेथी दाणे
- हळद
- हिंग
- आमचूर पावडर
- लाल तिखट
- हिरवी मिरची
- मीठ चवीनुसार
- कोथिंबीर बारीक चिरलेली
- तेल आणि जिरे - फोडणीसाठी
- कणीक

पूर्व तयारी - आदल्या रात्री वेगवेगळ्या भांड्यात उडीद डाळ व मेथी दाणे भिजत घालावेत.

कृती -

- **सारणासाठी** - भिजलेली उडद डाळ चाळणीत उपसून घ्यावी. कढईत तेल गरम करून त्यात जिरे तडूतडावेत. मग त्यात हळद हिंग हिरवी मिरची व थोडी कोथिंबीर घालून एकदा परतून उडद डाळ घालावी व चांगले परतून घ्यावे. आच मध्यम असावी नाहीतर डाळ करपेल.
- झाकण ठेवून थोडा वेळ शिजू द्यावे. मग मीठ, आमचूर पावडर लाल तिखट घालावे व शिजू द्यावे. पाणी घालायचे नाही. खुटखुटीत सारण झाले पाहिजे. हे एका भांड्यात काढून गार करावे व मग मिक्सर मधून हलके फिरवून अर्धबोबडे करून घ्यावे. थोडी थोडी डाळ दिसली पाहिजे.
- कोथिंबीर पण घालावी.
- **आवरणासाठी कणीक**: परा त मध्ये कणीक घेऊन त्यात रवा व इतर पदार्थ घालावेत व हलक्या हाताने मिसळून घ्यावे. साजुक तुपाचे मोहन घालून व्यवस्थित मिसळून घ्यावे व साधारण घट्ट अशी कणीक भिजवून घ्यावी. फार सैल भिजवू नये. नाहीतर आवरण फाटेल व आतले सारण तळ ताना बाहेर येईल.
- **पुरी/ कचोरी बनवणे**-
- तळणीस तेल गरम करून घ्यावे. मध्यम आचेवर ठेवावे. कणकेचे पुरी साठी लाट्या कराव्यात व एक एक लाटून घ्यावी.
- मग हलका तेलचा हात लावून त्यात उडदाचे कोरडे सारण भरून बंद करून हलक्या हाताने पुरी पेक्षा थोडे जाडसर लाटून घ्यावे.
- एक एक कचोरी/ पुरी तळून घ्यावी. लालसर गुलाबी रंगा वर तळून घ्यावी.

कलांगण

कु. सुरज शंकर रांगले या
महाविद्यालयीन विद्यार्थ्याने
काढलेले छत्रपती
शिवाजीमहाराजांचे \
सुंदर चित्र.

Kavisha satarkar,
std : 5th
Goa

छत्रपती शिवाजी महाराज

दीपक गुंडये, मुंबई

अखंडस्थितीचा निर्धार, श्रीमंत योगी ॥

या भूमंडळाचे ठायी, धर्मरक्षी ऐसा नाही
महाराष्ट्र धर्म राहिला काही, तुम्हा कारणे ॥

कित्येक दुष्ट संहारिला, कित्येकांसी धाक सुटला
कित्येकांस आश्रय जाहला, शिवकल्याण राजा ॥

समर्थ रामदासांच्या या ओळींनी आजही छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या दबदब्याची परिणामता साधते. फक्त महाराष्ट्रच नाही, भारतच नाही तर जगातही ज्यांच्या पराक्रमाचे पोवाडे निर्विवादपणे गायले जातात अशी महाराष्ट्राला लाभलेली, महाराष्ट्राचा अभिमान असणारी एकमेव व्यक्ती म्हणजे छत्रपती शिवाजी महाराज.

स्वराज्याची संकल्पना जिजाऊ मांसाहेब आणि शहाजी राजांनी बाल शिवरायांच्या मनात रुजवली होती. ते स्वप्न त्यांनी आपल्या संवगड्यांच्या आणि रयतेच्या डोळ्यात पेरले. रयतेच्या डोळ्यात ते उगवले होते. कारण ते स्वकल्याणाचं नव्हे तर समस्त रयतेच्या कल्याणाचं स्वप्न होते. रयतेने त्यासाठी तमनमधन अर्पण केलं. म्हणून ते साकार झालं. शिवराय राजे झाले अनं प्रत्येक मावळ्याला, कुणब्याला, बलुतेदाराला, शूद्रातिशूद्राला आणि मुसलमानालाही आपणच राजे झालो, असा अत्यानंद झाला. समस्त रयतेला असा आणि इतका आनंद इतिहासात कधीही झाला नव्हता. आणि म्हणूनच स्वराज्यनिर्मिती छत्रपती शिवाजी महाराज हे रयतेचा राजा, जाणता राजा ठरले.

रायेश्वराच्या मंदिरात स्वराज्य स्थापनेची शपथ आपल्या संवगड्यांसह घेताना रक्ताभिषेक केला. ही शपथ पूर्ण करताना तोरणा गड जिंकून स्वराज्याचे तोरण बांधले. अखंड हिंदुस्थानावर जुलमी सत्ता गाजवणार्या पाच पातशाह्यांना हादरा बसला आणि येथून पुढे स्वराज्याची चोडदौड सुरु झाली. स्वराज्यनिर्मितीला हातभार लागला तो तोरणा किल्ल्यावरील सापडलेला धनातून. तोच शुभसंकेत मानून शिवरायांनी स्वराज्यस्थापनेच्या दिशेने दमदार पावले टाकली आणि मावळ्यांना संघटित करून स्वराज्याची उभारणी केली. स्वराज्यासाठी मावळ्यांचे संघटन, कमी सैन्यदलासाठी आखलेली स्वतंत्र युद्धनिती, कौशल्य ओळखून केलेली सैन्यनिवड, शत्रूच्या गोटातील व प्रजेतील माहिती काढण्यासाठी केलेली हेरगिरी, दुर्गम डोंगरकड्यांवरील गडकिल्ले यांची निर्मिती, लढाया जिंकण्यासोबतच परिस्थिती विरोधात असताना केलेले तह अशा अनेक पैलूमुळे छत्रपती शिवाजी महाराज आदर्श व्यवस्थापन गुरु ठरतात.

छत्रपती शिवाजी महाराज स्वराज्यातील सैन्याची भरती स्वतः करीत असत. पुढे कोणतीही आपत्ती येऊ नये यासाठी सैनिकांचे नोंदपत्रक असे ज्यात नाव, गाव, पत्ता ही सर्व माहिती असे. त्यांचा हुद्दा, पगार याचीही नोंद या नोंदपत्रात असे. शिवरायांच्या स्वराज्यातील प्रत्येक गडकिल्ले म्हणजे आदर्श व्यवस्थापनेची केंद्रे होती. गडकिल्ल्यावर आपत्कालीन व्यवस्था नेहमी सज्ज असे. प्रत्येक गडकिल्ल्यावर

उत्तम अशी आहाराची व्यवस्था केलेली होती. त्यामुळे स्वराज्यातील प्रत्येक गड अन्नधान्याच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण होता. छत्रपती शिवाजी महाराजांनी कोणीही स्वराज्यात उपाशी राहू नये यासाठी किल्ल्यांच्या माच्यावर मोफत शिधा देण्याची व्यवस्था केली होती. स्वराज्यात जागोजागी अन्नछत्रे निर्माण करून गोरगरिबांच्या उदरनिर्वाहाची सोय केली होती. युद्ध व मोहिमेच्या वेळी शेतीचे नुकसान होऊ नये याकडे महाराजांचे विशेष लक्ष असे. स्वारीवर जाताना उभ्या पिकातून घोडेस्वार व सैनिक अजिबात जात नसे. कारण शेतकऱ्यांनी आपल्या पोटच्या मुलाप्रमाणे शेतातील पिकाला जपलेले असते. ते नष्ट होऊ नये म्हणून छत्रपतींनी नेहमी काळजी घेतली. संभाव्य धोक्यांपासून रयतेचे संरक्षण होण्यासाठी महाराजांनी आपल्या अधिकाऱ्यांना सक्त सूचना दिल्या होत्या. शत्रू पक्षाच्या स्वार्था झाल्यानंतर छत्रपतींनी प्रथम रयतेला वाचविले. रयतेला विचारात घेऊनच राजांनी स्वराज्यातील प्रत्येक धोरण राबविले.

छत्रपती शिवाजी महाराजांनी अखंड हिंदुस्थानात स्वराज्याची मुहुर्तमेढ रोवून मराठी मनामनात स्वाभिमान व राष्ट्रभिमान जागृत केला. अठरापगड जातीच्या लोकांना एकत्र करून समतेची बीजे रोवली. हिंदवी स्वराज्य निर्माण व्हावे हीच श्रींची इच्छा. हा प्रेरणा मंत्र मराठी मुलखात निर्माण करून या मायभूमीवर, रयतेवर होणारा अत्याचार दूर करून, गनिमांना गाडून संत सज्जनांचे, शेतकऱ्यांचे, लेकी-सुनांचे, न्यायनीतीचे स्वराज्य जाणत्या राजाने उभारले.

६ जून १९७४ रोजी आठ नद्यांच्या जलाभिषेकाने व विविध धातूंची तुला करून, दानधर्म, देवकार्य करत शिवरायांचा राज्याभिषेक झाला आणि रयतेला छत्रपती लाभला. छत्रपती हे स्वराज्याचे सार्वभौम व सर्व सत्ताधारी होते. त्यांच्यावर कोणाचाही अंकुश नव्हता. तरी स्वराज्याचा उद्देश प्रजाहित होता. तो साकारण्यास अष्टप्रधान मंडळाची स्थापना केली. यात सर्व न्यायदानाचे हक्क शिवरायांकडे होते. सर्व मंत्रीपदे वंश परंपरागत न ठेवता कर्तबगारीवर दिली. या अष्टप्रधान मंडळाच्या कामाने लोकशाहीची बीजे प्रथम रोवली गेली.

छत्रपतींनी स्वराज्याची निर्मिती ज्या उद्देशाने केली, त्या कारणांचा अभ्यास नव्याने करण्याची आणि त्या कारणांची पूर्तता करून आपला देश, आपले राज्य आणि आपला समाज सुजलाम सुफलाम आणि सुरक्षित करण्याची या घडीला नितांत गरज आहे. ज्या समाजात स्त्रीला सन्मानाने वागवले जाते तो समाज जगात गौरवला जातो. ज्या समाजात सर्वधर्मसमाभावाची जपणूक केली जाते तो समाज जगावर राज्य करतो. याच उदात्त हेतूने छत्रपतींनी स्वराज्य निर्मितीचा अट्टाहास केला होता हे आपण ध्यानी घेतले तरच त्यांचे खऱ्या अर्थाने आपण पाईक ठरू. त्यांच्या विचाराने मार्गक्रमण करण्याची शपथ वाहणे हाच त्यांच्यासाठी मानाचा मुजरा ठरेल.